

12
Biblioteca
ASTRA, Sibiu

TH-914

eca
Sibiu

N° 2652.

ALEXANDRI KOVÁSZNAI

CARMINA

EXEQUIALIA,

ET

PAUCULA QUAEDAM ALIUS
ARGUMENTI.

Handwritten: 763

Handwritten: 24

Handwritten: X

TRAJECTI BATAVORUM,

M D C C L X X I I.

Handwritten: 211

Handwritten: 2270

THE

CARMINA

EXEQUIALIA

ET

STRUCTURA QUAE IN VIBIS

ARGUMENTA

ET ALIA QUAE IN VIBIS

ET ALIA QUAE IN VIBIS

ILLUSTRISSIMO et AMPLISSIMO

S. R. I. COMITI.

SAMUELI TELEKI

DE SZÉK,

Sacrae Caes. Regiaeque Majestatis in
Curia Transilvaniensi Consiliario
et arcanorum participi,

S. P. D.

ALEXANDER KOVÁSZNAI.

Cum exile hoc et fane quam tenue munusculum
offerre tibi, Comes Illustrissime, in animum in-
duco; magnopere verendum esse mihi video, ne
in temeritatis cujusdam inconsultae notam incur-
ram, qui huic tam levi scripturae generi, versibus
videlicet et oratiunculis in umbra scholae natis,
splendidissimum nomen tuum praescribere non
dubitarim. Neque tamen parva causa aut parva
ratio est, quae me, hoc ut faciendum putarem,
adduxit.

IV D E D I C A T I O.

adduxit. Nam et quod offerrem nihil majus meliusve, quodque vere dignum illustri tua persona foret, reperiebam; et hanc occasionem declarandae pietatis et observantiae erga te meae, amittere nulla ratione volebam. Est enim insignis plane magnitudo multitudoque tuorum in me, Vir Excellentissime, promeritorum. Nam posteaquam ille magnus et immortalis memoriae Ioannes Lazarus, parens et auctor meae vitae, salutis fortunaeque, cui tantum ego debebam, quantum hominem homini debere vix fas est, ereptus fatis mihi fuisset; tu solus divino prorsus beneficio extitisti, qui difficillimis temporibus meis, Musas nostras animum jam jam abjicere parantes clementi vultu respicere, et afflictas atque jacentes erigere ad spem dignare; cujus ego benevolentiae tam opportuna tamque divinitus et in ipso temporis articulo a te mihi praestitae si unquam obliviscar, nullam dico causam, quin non solum ingratus, quod ipsum quam grave sit, possum intelligere, verum etiam impius ac sceleratus appeller. Quid jam dicam de incredibili illa humanitate et mirifica comitate, qua omnes illos qui his in regionibus aliquam virtutis et litterarum opinionem habent,

com-

D E D I C A T I O. v

complecteris? quid de indulgentia singulari et inusitata naturae benignitate, quae talis in te est tamque potens ad conciliandas ac devinciendas hominum voluntates, ut, etsi haec tanta facilitas, rarissimo exemplo, cum severissima vitae integritate et admirando aequi justique studio copulata sit; tamen ab omnibus qui de virtute excellenti iudicium facere possunt, simul cognitus fueris, simul diligaris atque adeo vehementer ameris? Ad hanc morum politissimorum et amabilissimorum elegantiam omni suavitate temperatam, accedit vis et acies ingenii perspicacissima, summa solertia atque celeritate praedita, qua res abditas etiam et ipsa naturae obscuritate involutissimas quasi ludibundus nulloque fere negotio penetrare et aperire possis; quod tu ab natura faultrice munus tibi tam benigne tributum, per omne genus artium ingenuarum libero homine dignissimarum sic excoluisti, ut uberrimo quasi et feracissimo solo exercendo, parem curam, diligentiam et industriam adhibuisse videaris. Neque enim legum iurisque solummodo disciplina, vel ad summum, artium mathematicarum scientia animum imbuere, pro consuetudine ple-
rorumque illustrium nostrae memoriae adolescen-

VI D E D I C A T I O.

tium satis habuisti; sed historiarum omnis aevi, sed antiquitatis cognitione, omnique illa doctrinarum et eruditionis varietate ad humanitatem es informatus, sine qua nemo unquam vir magnus et rei publicae salutaris vel adhuc fuit, vel in posterum est futurus. Soleo saepe ante oculos omnem tuae vitae cursum ponere, idque tacita mecum cogitatione demirari, te, ad altissimum illum rei publicae gradum, in quo te maximo tuo merito Principis sapientia collocavit, non usitata protritaeque via et ratione, sed extraordinaria plane tam celeriter ascendisse, ut non humano consilio sed Dei O. M. singulari munere ac divina veluti virgula suppeditatus, et ab extrema inde pueritia, peculiari mirabilique modo, factus et formatus esse, jure possis existimari. Cum enim prima ineuntis aetatis tempora in aedibus paternis, ab omni scholarum frequentia remotus transgisses, neque ullis fere doctrinis, quibus aetas illa puerilis impertiri debuit, eruditus, certe non tam severa lege ut par erat, fuisses; amisso interea temporis utroque parente; homini peradolescuntulo et adhuc praetextato, nulla lingvarum peregrinarum scientia, nullis artibus praeculto, non sine coelesti, ut equidem reor,
ad-

admonitu certoque Numinis afflatu, incidit in mentem illa cogitatio, ut ad florentissimas exterarum gentium nationumque urbes et civitates, eruditissimis hominibus liberalissimisque studiis affluentes, iter tibi fuscipiendum esse, firmiter apud animum tuum constitueres ac destinares. Quod quidem tuum consilium olim tam salubre toti patriae futurum, etsi essent qui non modo non svaderent sed etiam disturbandum et omni ratione interpellandum existimarent; tu tamen tanto audentior factus, perruptis feliciter his obstaculis et impedimentis disjectis, pace et bona sacratissimae Regiae Majestatis venia, primum quidem Basileam, inclytam Helvetiorum urbem, nobilissimoque Athenaeo celeberrimam te contulisti; ibique cum in familiaritatem, usum et consuetudinem intimam virorum clarissimorum, Iselii, Beckii, Bernulliorum, omniumque bonorum, qui te in filii carissimi loco diligebant, temet insinuaasses; tanto ardore, tanta sedulitate et contentione ad ingenuarum artium studia incubuisti, ut per illud biennium Basileae peractum, non modo damnum illud aetatis ante actae in patria factum, et cessationem omnem farcire ac perfectissime compensares; verum aetatis

VIII D E D I C A T I O.

humanae opus duorum annorum spatio consummasse censearis. Non memorabo tres te lingvas Latinam, Germanicam et Francicam ad id usque tempus tibi penitus ignotas tam brevi spatio sic edidicisse, ut his non minus commode verba facere possis, quam hi, qui cum lacte materno earundem usum et facultatem combibissent; nihil dicam de altioris indaginis geometriae arcanis et subtilitatibus, deque naturae investigatione; nihil de cognitione rerum gestarum omnis memoriae; neque de sanctiore rerum divinarum aut Iuris scientia quicquam addam; quarum omnium et plurium aliarum fundamenta ea hic abs te jacta fuerunt, quibus illam tuam omnem sapientiam, quam in te hodie mirando veneramur, inaedificasti. Neque tamen hic tibi conquiescendum judicabas, sed his ingenii opibus apud Helvetios collectis, et omnis culturae ibidem acceptae cumulum additurus, operique pulcerrimo summam quasi manum impositurus, ad foederatas nobilissimorum terra marique Belgarum civitates, bonarum artium et omnis generis disciplinarum plenissimas, velis remisque contendebas. Quare cum secundo flumine Rheno, secundissimis avibus in Batavos defluxisses, pulcerrimam illam et fortunatissimam

Tra-

Trajectum, unde tot commoda, tanti fructus et utilitates in nos hodieque redundant, studiorum sedem tibi delegisti, ante hos viginti circiter annos, quo potissimum tempore ego quoque, divina prorsus munificentia neque unquam satis praedicanda in gentem nostram potentissimorum Ordinum Hollandiae ac West-Frisiae liberalitate, in Lejdenfi illa bonae mentis officina alebar, Musisque Lugdunensibus magna cum animi mei voluptate vacabam. Tu igitur delatus in urbem cum aedificiorum descriptione, situ, copiis et ceteris rebus unam omnium amoenissimam, tum vero, quod caput est, civium humanitate doctrinaque florentissimam; nihil prius et antiquius habuisti, quam ut ad splendidissima id temporis Academiae Trajectinae lumina, Westelingium, Saxium, Hahnium, alios, quorum nomina jam pridem aeternitati consecrata nulla unquam delebit oblivio, adeundos audiendosque viam praemunires, eorumque gratiam et benevolentiam, artificinaeque necessitudinis conjunctionem tibi conciliares. Talium virorum ad omnem laudem insignium exquisitissimis acroasibus saluberrimisque praeceptis et institutis cum te limandum atque perpoliendum tradidisses; neque quantum proficeres,

x D E D I C A T I O.

vel illos vel te poeniteret; magno potissime Wesselingio fvasore et auctore, cogitare coepisti de Jani Pannonii multo elegantissimi poëtae reliquiis, per summam amanuensium editorumque socordiam flagitiose corruptis et infinita mendorum macularumque foedissimarum deformitate admirandum in modum contaminatis, in quantum fieri posset, expurgandis, et ad pristinam sanitatem restituendis. Et sane incredibile memoratu est, et prodigii simile, praestantissimum vatem, trecentorum plus minus annorum intervallo, (tantum enim temporis interjectum est inter florentissimum ejus statum et susceptum a te, quod praedixi, consilium,) hunc situm et squalorem contrahere, tot tantaque vulnera depravationum accipere potuisse; neque tamen vel unum in tantis editoribus fuisse reperi- tum, qui curationem necessariam ope medica ad- hibere et laborem emendationis in se suscipere vellet. Sed nimirum divina providentia, data velut opera, hoc tibi reservasse videtur, ut divini poëtae, qui tuos majores, quod jam satis constat, sanguine et cognatione attingebat, plagas, tua manus cognata, adhibendis omnibus remediis quae usquam inveniri et comparari possent, tandem ali-

aliquando levaret. Quare nullis neque sumtibus
 neque laboribus parcendo, conquisitis sollicita cu-
 ra ubique terrarum gentiumque Jani tui editioni-
 bus omnibus, ac denique manu exarato codice
 Caesareae bibliothecae Vindobonensis, quem Il-
 lustris Kollarii, ejusdem bibliothecae custodis
 primarii commemoranda humanitas liberaliter tibi
 suppeditarat, collato; omnes discrepantium le-
 ctionum varietates, ex novem editis et uno
 MSto libro, acri judicio, summa vigilantia et
 accuratione locis omnibus expensis erutas, tuis
 manibus enotasti; exscriptis etiam plus septuaginta
 epigrammatis novis et nunquam antea publice visis
 vel auditis; usque eo, ut si nulla unquam alia re
 de litteris humanitatis bene meritus fuisses, vel in
 dies bene mereri pergeres; solus hic labor in
 optimum poëtam tam male tractatum impensius in
 tanta labe abstergenda et emaculanda, omnes illos,
 qui artis musicae et poëtices oblectamentis ca-
 piuntur, ad immortales tibi grates et agendas et
 habendas satis superque obligavisset. Optandum
 nunc tantum superest, ut per summae rei publicae
 administrationem qua vehementer occupatus disti-
 neris, hanc communem expectationem in animis
 omnium

XII D E D I C A T I O.

omnium concitatam, quae velut gravis quaedam tibi adversaria constituta et parata est, edendo in vulgus cultissimo poëta, primo quoque tempore vincas; id quod ego te, Vir Illustrissime, publico litteratorum hominum nomine non modo quaeso rogoque, verum etiam obsecro. Sed illuc revertamur in Belgas, unde institutus de Jano Pannonio omnis ingenii princeps sermo paullatim deflexit. Hinc enim natales et incunabula praecipue repetenda tuae quoque sunt bibliothecae, eruditissimis doctorum hominum omnis aevi lucubrationibus et monumentis refertissimae, quam non tantum in omni reliqua peregrinatione per cultissimas Europae regiones instituta, magno studio, magna cura et incredibili diligentia collegisti, sed ad hodiernum usque diem exquisita voluminum copia assidue magis magisque locupletare contendis; et quantos alii sumtus in convivia tempestiva, quantos in aleam ceterasque voluptates plerumque damnosas, quibus ratio non constat, profundunt; tantos tu ad librorum in omni genere praestantium electissimam suppellectilem ex omnibus Europae partibus comparandam impendendos arbitraris. Quam ego bibliothecam quoties vel oculis praefens,

fens, vel absens animo contemplor; toties accuratissimam animi tui elegantiam, toties universae rei familiaris administrandae rationem, et reliquum totius vitae cultum ad omne decus exactum, velut in speculo mihi videor intueri. Nam ut existimandis rerum aliarum generibus a vulgi iudicio longissime distas, ut qui rem omnem non multitudine et magnitudine aut specie quadam externa, sed interiori pretio, fructu et utilitate vera censere conseris; pari ratione, etsi nemo post hominum memoriam vir privatus cuncta patria nostra tam uberem et copiosum librorum thesaurum possederit; non tamen te numero et vi turbaque rem librariam, sed delectu consilii plenissimo et insigni raritate metiri, sic satis clare hinc dilucideque prorsus apparet. Hic autem quid ego prolixam tuam omnibus bonis benigne faciendi voluntatem justissimis in coelum laudibus efferre coner? Neque enim dracones istos Aesopios iratis numinibus natos, recondito in tenebris auro incubantes, qui neque sibi sumant, nec ulli alii quicquam donent, imitandos putas; sed ut in alio genere nulli fides tua, nulli opera, neque res deest familiaris; ita quod ad hunc quoque thesaurum attinet, uberrimum liberalitatis tuae fructum,

etum, ad omnes, qui honeste libris uti voluissent tuis, pariter pertinere cupis. Sed quando me vel imprudente meus iterum stilus in patriam, ut vides, domumque ab exteris oris mea remigravit oratio; sequar impetum animi, et huic naturae quasi ductui obsecundabo; neque pluribus in praesentia persequar, susceptum e Batavis in Gallias iter, quidque dum Luteciae Parisiorum commoraberis, quo e Belgica te contuleras, egeris; quibus incrementis et auctibus penum eruditionis, mathematicae praesertim et astrorum scientiae, audiendis principibus in ea arte hominibus, Claeroto, Condaminio, ac Lalandio, collocupletaris; qua voluntate Francisci sermonis suavitatem atque leporem, usu et exercitatione, in urbe terrarum orbis principe corroboraveris; ut ad Regem potentissimum inviseris, bibliothecas perlustraris; teque denique tui semper similem ubique praebueris; non jam commemorabo. Redux igitur in patriam factus, cum non ita multo post animum ad uxorem domum duccendam appulisses, neque ulla tota patria esset conditio, cujus pro summo tuorum natalium loco virtutumque splendore potestatem non haberes; mox puellam virginem cum generis nobilitate tum ceteris

ris animi corporisque dotibus eminentissimam, domestico foedere tibi fociandam, quantum res futurae humana conjectura et ratione prospici possunt, satis providenter deligebas; aliter tamen Deo O. M. sapientissimo rerum omnium arbitro visum fuisse, eventus ipse ad optimum consilium non simili exitu respondens comprobavit. Multa hic consulto praetereo, quae hac in omni causa animi tui robur et magnitudinem, constantiam, pietatem et innocentiam, ceterasque virtutes luce meridiana clarius demonstrarunt, et ante omnium oculos exposuerunt; unum illud dico, felicissime tandem illam tibi calamitatem cessisse, si ad animum revocemus, hac una ratione locum et viam fuisse factam, deinde post in manum tuam conventurae tori consorti, Illustrissimae Comiti Susannae Betleniae Iktarensi, tuum in praesenti matrimonium tenenti; qua ego matre familias tota mea vita nihil unquam sanctius, neque majus rarissimae innocentiae spectataeque integritatis matronalis exemplum vidisse, dum affirmare haud ambigo, certissime persuasum habeo, nihil me assentationi et consuetudini donare sed vere et ex animi mei sententia loqui, te quoque ipsum nihil prorsum dubitare. Haec tibi plura licet conjugalis amoris pignora dederit; ceteris
tamen

XVI D E D I C A T I O.

tamen morte immatura abreptis, reliquum est nunc par liberorum longe festivissimum, summo ingenio, singulari lepore omnique jucunditate cumulatum; in quibus nihil aliud requiri ac desiderari potest, quam ut eos clementissima Numinis benignitas proprios parentibus perpetuosque, suae genti certissimo quandoque futuros ornamento, conservare velit. Sic itaque domo et re familiari constituta, tempus interim appropinquaret ad rem publicam accedendi, et consvetis in patria honoribus operam dandi; quo in genere longe rursus alia tua fuit ratio ac ceterorum solet esse, qui ad habenas status publici tractandas animum adjicere consverunt. Cum enim hi, more majorum, primum capeſſendae rei publicae gradum, apud Regium cunctaeque Transſilvaniae commune Tribunal in ipſo judicandi munere faciant, indeque ad ampliores provinciarum regendarum dignitates evahantur; ſpectatiſſima tua te virtus e contrario, non a Iudicum ſubſelliis ſed a privata conditione continuo, extra ordinem, moderandis provinciae Küköllöváriensis gubernaculis admovit; quanquam ſi verum dicere juvat, non tam tu rector iſti dioceſi, quam corrector et emendator, pro ſumma gravitate ac prudentia quae jam tum omnium oculos in te con-

converterat, de industria electus ac deliberato praefectus iudicio fuisti. Neque enim doctus et institutus sed ipsa natura comparatus esse videris ad huius generis dissensiones in quacunque rei publicae parte subortas prudentissime componendas, et dissociatos hominum turbulentorum et quietis impatientium animos, per summam, quae in te est, auctoritatem et rationem non minori animi lenitate ac mansuetudine conditam, in ordinem redigendos atque ad sanitatem concordiamque reducendos; id quod et anno superiori in discordiis et contentionibus Háromszékienfibus, quae istius provinciae praesidem inter et ceteros Iudices extiterant, sedandis, comprimendis ac funditus extinguendis, Regia potestate ad id negotium conficiendum delegatus, abunde probavisti. Quid? quod iam pridem antea, tantum quod e peregrinatione revereras, in praecipuo patriae Gymnasio litterario studiorum regendorum curatione, in causa haud multum absimili, tibi demandanda, quid sapientissimi nostri Proceres de te iudicarint, vel aliis iudicandum, omine quasi praerogativo, praescripserint, dubium esse potest nemini. Nec aliunde repetenda venit causa, cur cum maxime tot nobis

* *

lis-

XVIII D E D I C A T I O.

lissimi juvenes in tuum convictum et contubernium certatim a parentibus deducti, domi tuae tanquam unico virtutum omnium generoso adolescente dignarum in patria gymnasio educuntur, nec usquam a latere tuo discedant; sed imagine tuae vitae propius inspectanda, et quotidiana consuetudine coram assiduo contemplanda, tuarum rationum pro voto parentum asseclae, et imitatores evadere; et olim viri inter viros facti, par ingenii, probitatis, fidei, optimorumque morum exemplum reddere ac exprimere nitantur. Sed ad ordinem ut revertar, longum esset narrare, quantam rei publicae lucem, dum procuratori per triennium Küköllövariensis provinciae praeesses, attuleris; qua non tantum iustitia et sapientia sed etiam continentia et abstinentia non minus erga miseram plebem quam nobilitatem cunctosque provinciales te prae bueris; quam faciles ad te privatorum aditus, quam liberae de aliorum injuriis querimoniae, quae gratia apud ordinem militarem fuerit; ut qui dignitate princeps esses, facilitate par infimis esse viderere. Tunc primum mirabantur homines, potuisse aliquem reperiri praesidem tanquam de coelo delapsum, cujus fides munerum et pecuniae largi-

ti-

tionē labefactari nulla ratione posset; apud quem pretium in pretio non esset, et nihil quaestui venale haberetur. Hoc itaque magistratu tam iuste, tam abstinenter, tam mirabili virtute atque industria, planeque ex tua et Principis, reique publicae dignitate obito, cum nihil in eo munere gerendo officii, nihil dexteritatis ac diligentiae desiderari patereris, siue iudicis persona sustinenda foret, siue confusiones et perturbationes aliae tranquillandae, novis magistratibus inferioris ordinis in locum priorum surrogandis; tantam eo tibi triennio laudem et existimationem apud Augustam aulam peperisti, ut altero gradu ad summum illum consilii Regii in ordine senatorio locum, Deo, Principe, hominibusque approbantibus effereris; quod excelsum honoris fastigium ita jam ab aliquot annis tueris, adornas et imples; nemo ut nostra patrumque memoria, Principis arcanorum particeps in illum ordinem fuerit cooptatus, in quem amplitudo hujus collata muneris magis in loco fuisse posita videatur. Verum hic jam vel verbum amplius addere, cum epistolae modus, quem me pridem excessisse sentio, tum actiones tuae senatoriae iusto volumine dignissimae, sed

xx D E D I C A T I O.

spatio liberiori, si vivo, reservandae, prohibent; nec aliud nunc restat denique, quam ut a te, mente qua possum demississima petam; meas istas qualescunque nugas, sub Illustrissimi tui nominis patrocinio in publicum prodire gestientes, comiter et pro ingenii tui humanitate ut accipere, mihi que hoc ausum et hanc confidentiam ut ignoscere velis. Ego vero, quod superest, Deum supplex veneror, uti te, quam diutissime florentem rebus humanis interessè jubeat, tum bonarum artium et Musarum fugientium solatio, tum egregii publici Curiaeque Regiae singulari prorsus decori et ornamento. Vale, Comes Illustrissime, meque habere tuorum in numero perge. Vásfárhelyini ad Marisum, a. d. ix. Kal. Maji cío 1000 LXXXI.

LE-

LECTORICANDIDO

S. P. D.

ALEXANDER KOVÁSZNAI.

Quae hic vides, Lector benevole, carmina; sunt ea magnam partem ad exequias Illustrum quorundam in patria nostra virorum, opere fere tumultuario perarata, typisque jam tum simul exscripta. Mos enim est nostris hominibus jam pridem receptus et usu firmatus, ut funera hujusmodi, non tantum sacris prius orationibus habitis ducantur, verum etiam chartis extensis patulisque, quibus Defuncti majores longa serie percensiti, et epicedia gentili vel Latino sermone confecta, inscribuntur, parietibus sacrae aedis, in qua res illa divina fieri solet, appensis condecorantur. Hoc de genere chartarum, alioqui celeriter, ut erant dignae, periturarum, collecti sunt hi versiculi qualescunque; quos quidem non operis praestan-

XXII P R A E F A T I O.

stantia sed materiae dignitate freti, iterum edendos curamus. Tu, si ita tibi videtur, leve non tam poëtandi (nihil enim hic spiritu poëtico afflatum reperias,) quam versificandi studium, aequi bonique consule, ac bene vale. D. Väsärbelyini ad Marisum in Transsilvania, Anno 1780 Kal. Septembr.

(I)

I.

A D E X E Q U I A S
E X C E L L . C O M I T I S

I O A N N I S L Á Z Á R.

A N N O 1 7 7 3.

Dum tenui meditor tristissima funera vena
Lazaridis magni, pedibusque includere fenis
Fata viri conor, quem Calliopea nepoti
Atlantis, Phoebus multum gaudente, crearat,
Ille ego, cui laurum nunquam porrexit edendam
Musa, feni velut Ascraeo, laticesque bibendos
Castalii fontis; subito adstitit aegide Pallas
Deposita, lacrymis tum sic prior infit obortis:
Quisquis es, heus! magno stupefactum corda dolore
Te video, mentemque tibi formidine pressam
Haud modica cerno; Vultus foedataque luctu
Ora docent patrem nunc te amisisse verendum,
Certe hominem magni tibi numinis instar habendum
Quemque putavisti semper, dum vita manebat.
Et merito; Quamvis ego bellica Diva, virago
De Iove nata uno; matrem dulcesque nepotes
Nec natos norim, molles ignara resolvj

A

Fe-

Femineo ritu in fletus; tamen ipsa ego Pallas
 Torva alias quae sum, tetricis deque una deabus,
 Aegida projecit, manibusque en! pectora plango.
 Nec defunt lacrymae queribunda per ora volutae.
 Quippe meo ante alios animo carissimus omnes
 Ille fuit, tantum neque dicere possit amatum
 Se mihi, bis denos mea maxima cura per annos
 Multa mari terraque pericula passus Vlixes;
 Quantum ego Lazariden dilexi corde Ioannem,
 Egregie cordatum hominem, patriaeque parentem,
 Prae quam Neritius Smyrnaeo carmine dignum,
 Atque cothurnati celebrandum voce Maronis.
 Quem tu Pieriis, raptum super aethera, rhythmis
 Si canere incipias, justis et laudibus usque
 Tollere ad astra pares; non jam tibi Cyrrha petenda,
 Non tibi Coryciis jam carminis auctor in umbris,
 Fulgida qua gemino mons fidera vertice pulsans
 In partes orbem terrarum dividit aequas,
 Sollicitandus erit; non est opus antra movere
 Delia. Thespiadas in vota vocare sorores
 Define; crudeli sublatum funere vatem
 Stant circum attonitae, plectro citharaque silenti,
 Nec digitis nec voce sonant; quin ipse reliquit
 Quae prius incoluit loca dilectissima Paean.
 At si forte tuae sedet haec sententia menti,
 Tanti ut facta viri chartis intexere tentes,
 Pro me, proque aliis coelestibus, en tibi divus

Lázár adest; votis praesentia numina cuius
 Illustremque animam, manesque precere beatos.
 Sive suis liber membris emissus ad astra
 Per portas, Capricorne, tuas, remeavit, ibidem
 Vnde profectus erat complet numerumque Deorum,
 Sidera miratur, rerumque elementa recenset.
 Seu contra Elyfii jucundo in gramine campi
 Concilia Heroum laetusque libensque frequentat,
 Atque pios inter vates, haud segnior ipse
 Dulce sonat pariter, divinaque carmina miscet,
 Hic igitur Bromio, vel Apolline certius omni
 Numen erit, vati aspiraturumque canenti.
 Interea vero breviter narrante Minerva,
 Ne quis forte tibi verum malus auferat error,
 Accipe coelesti firmatam teste, Ioannis
 Historiam magni, calamoque inscribere chartae
 Ne dubita; mea temporibus dictata futuris
 Prode, sed humana vestire memento loquela.

Si genere antiquo foret hic censendus et alti
 Sanguinis innumeros per avos currentis honore;
 Quisquam nobilior? quisquam splendore priorum
 Vicerit hunc? Lucet genus et natalis origo
 Perpetua amborum manans de stirpe parentum.
 Quod tamen ille decus veris in laudibus a se
 Ponendum, verbis semper factisque negabat,
 Nil unquam populi sapiens e more, sed omnem
 Metiri propria virtute adsvetus honorem,

Artibus et nostris, quae, me monstrante, profectas
In genus humanum, mentis ratione coluntur.

Vix dum laxatae fuso de ventre parentis
Lucinae auxiliis, et adhuc de matre rubenti,
Continuo Aonides dextrum risere sorores.
Reptantique sinu carae genetricis, et almae
Vbera nutricis tenero pressare volenti
Ore manuque, Deas confestim adstare videres
Pegafidas, puerumque sacro satiare liquore.
Reddere tentabat graciles infantia voces,
Et balbas molli fundebat ab ore loquelas;
Blandus Apollo chelyn jam tum citharamque sonantem
Submisit, privumque sibi propriumque dicavit.
Quid tibi coelestem pueri memorare figuram,
Et dignos Baccho, dignos et Apolline vultus
Ordinar? in toto non ullum corpore mendum,
Non vitium, non naevus erat vel iudice Momo.
Tolle alas, adijunge oculos, et habebis Amorem
Cypride progenitum. melior nisi sexus adesset,
Vnam de Charitum numero ridere putares.
Cui collata tua cedant, Polyclete, polita
Signa manu in duro spiranti paene metallo.
Cedat Apelleo simulata colore tabella.
Tantus in ore decor, tamque emendata venustas
Praetextam cari commendavere puelli!

Sed quid ago? non haec veniunt a Pallade dona.
Quae si adsint nihilo meliorem reddere quenquam

Si-

Sive absint, in deterius convertere possunt.
 His igitur missis, tanto potiora referre
 Est animus, quanto mortales fusa per artus
 Ignea vis animi coelo delapsa, caducis
 Corporibus praestat, praeceptaque nostra secuta,
 Doctrina imbuitur; quid turpe, quid esset honestum,
 Quae pravi rectique forent discrimina, noscit.
 Hoc probat, ast illud culpat, sequiturque probata,
 Deteriora fugit vitans cane pejus et angvi.
 Talis in eximio mens corpore pulcrior ipsa,
 Contigerat nostro, supra omnia vota, Ioanni.
 Hunc ego jam molles informatura sub annos,
 De matris (solus fuerat cui mascula proles)
 Multa reluctantis gremio, mihi vindico, raptum.
 Nec mora, sic mecum: Quid virtus possit, in illo,
 Nostra vel ars, puero, quid sit valitura, videbo.
 Experiar, ponamque mei monimenta laboris.
 Ex illo nunquam latum discessimus unguem
 A latere illius; quovis vestigia ferret,
 Subsequor, atque addo comitem me semper, eunti.
 Nunc partes monitoris agens, hortansque vicissim
 Saepe patrem gero, mox eadem matris vice fungor,
 Et rigidi lateo sub imagine saepe magistri.

Prima rudimentis studiorum tempora primis
 Ponendis postquam ante oculos concessa parentum,
 Ante Lares patrios, coramque Penatibus ipsis,
 Atque in tam faustis penetralibus, acta fuissent;

Extemplo juvat Enjedias invisere Musas,
 Praecipuas cuncta in patria, cultasque frequenti
 Nobilium coetu juvenum, turbaeque comatae.
 Hic vero docili ante alios supereminet omnes
 Ingenio, aequales longe post terga relinquens.
 Quid? quod et a natu palmam majoribus aufert.
 Indole divina prorsus celerique vigore
 Praeditus, arripuit quae tradita cunque fuissent,
 Iam condiscipuli non haec toleranda putabant
 Aequo animo; victos sese doluere magistri,
 Doctoresque sui, carus licet omnibus esset,
 Inque oculis omni quamvis ferretur ab urbe.
 Phoebe tuo tamen in primis flagrabat amore,
 Divarumque novem monitus placuere sororum,
 Sed nec Apollo pio non respondebat amanti.
 Iamque Dei tacitum tentant ingentia pectus
 Gaudia, Pannonium Jani de nomine notum,
 Post tria cum cernit redivivum secula vatem,
 Mnemonidas primus patrii quandoque Marisi
 Ex Helicone foret qui deducturus ad undas.
 Nisaeosque tibi, sinuose Cicelle, corymbos
 Arte relaturus divinae Palladis esset.
 Vt quantum Jano Dravus gaudebat alumno,
 Te quoque tanto alter Janus mactaret honore.

Sic ubi crescentes doctrina reliquerat annos,
 Ac penitus toto jam corde receperat umbram
 Praesertim, Venusine, tuam, (velut Ennius olim

Viderat, Aonio carpens in monte soporem,
 Irrepſiſſe ſibi mentem ſublimis Homeri.)
 Gymnaſio excedit; cuſtodibus atque remotis,
 Majora aggreſſus, patrias cognoſcere leges
 More ſuae gentis ſtatuit, lanugine prima
 Vix roſeas umbrante genas; quo tempore tota
 Qua patet in patria, Iuris legumque peritus
 Inſignis Themidos florebat ab arte ſacerdos,
 Gregorius priſco gentis cognomine Sándor,
 Vir probus et ſapiens, qualem vix veſtra tulerunt
 Tempora cèntenis etiam de millibus unum.
 Priſca fides in eo, gravitas, conſtantia, candor,
 Tempſa ſibi, poſitis ſedemque ſacraverat aris.
 Frons animo concors aequi juſtique tenaci.
 Nulla ſub ingenuo latitabat pectore vulpes,
 Virtutis pleno ſed abundans copia cornu.
 Quanta igitur mediis reddentem oracula Delphis,
 Turba ſolebat adire Deum, fortesque rogare;
 Tanti ad eum juvenum concurſus undique facti.
 Quos inter, qualis ſol arduus aurea ſudo
 Aère flammivomis hebetat fulgoribus aſtra,
 Ac jubar omne polo delet, Lunaeque reſuſae
 Debilis exiguo vix lumine cernitur orbis;
 Talis erat Lázár; ſic obſcurabat ephebos
 Vna alios quicunque aderant, ſplendentibus actis.
 Sive foret patrio ſcribendum ſive Latino
 Sermone, aut viva referendum voce quid eſſet.

Quis calamo promptus magis, aut interprete lingua,
Prudentes animi facundior edere sensus?

Iamque aderat tempus, calida accedente juventa,
Littera quo Samii fenis addiscenda veniret,
In vitae bivio, discrimine secta bicorni.
Trux aries veluti cornu metuendus utroque,
Hinc atque hinc certos ictus gerit atque dolores.
Non ars ulla adeo dubitantes torquet ephebos,
Nec tam praecipiti terret conjuncta periclo,
Ancipitem duplici demonstrans limite callem.
Namque aditus aperit latos in parte sinistra,
Et nimium faciles; blandis ubi pessima Siren
Cantibus incautos capit involvitque ruinis.
At melior, dextro ducens super ardua calle,
Semita senta situ, angustos contracta meatus,
Difficilesque offert celsam virtutis ad arcem.
Hic ego Lazariden monui vitare viarum
Plana et aperta; pedes docuique per aspera ferre,
Paruit; et dexter qua surgit in ardua ramus,
Me comitemque ducemque sequens iter ille tetendit.
Nondum urbes juveni patria tellure remotas,
Atque peregrino positas sub sole videre
Contigerat, mentesque aliorum nosse virorum,
Sequanica unda quibus Rhenive fluenta bibuntur,
Et quorum pater Oceanus circumtonat arces,
Extremo procul haerentes in margine terrae.
Splendida quæ Batavum florent miracula rerum.

Qua-

Quave colunt alio volitantes orbe Britanni,
 Dotibus egregiae gentes Martisque togaeque.
 Ergo animum ingenti studio succendo videndi
 Hos etiam populos; fatisque urgentibus olim
 Cecropidum pulsae post quam regione fuissent,
 His modo jam terris habitantes quaerere Musas.
 Ceu Plato Memphitas Phariis in finibus, inquam,
 Lustrarat; Nilique arcanas hauserat undas.
 Vnde redux urbem nostro de nomine dictam,
 Largiter ingenii pleno de fonte rigarat;
 Adde, animas primus qui morte perire negabat,
 In varias tantumque docebat abire figuras.
 Legiferum septem e sapientibus adde Solonem,
 Quive Indi fuerat praecepta secutus Iarchae
 Et quos praeterea non est numerare necesse,
 Per mare, per terras, patria qui sede relicta,
 Divitias et opes animi petiere vagantes.
 Quorum, si sapias, totum celebrata per orbem
 Non dubites exempla sequi; nam te quoque, (ne sis
 Inscius,) illa manent eadem praeconia famae.
 Te duce barbaries Stygias gemet acta sub umbras,
 Tu Bacchi thyrsos, tu Phoebi pleetra reduces
 In patriam, atque omnes, Phoebo comitante, Camenas,
 Tu gentis trifidae praefes, princepsque senatus,
 Iustitia magnus Cato, consilioque Pericles,
 Integritate Solon, morum gravitate Lycurgus
 Alter eris; nullusque fide praestantior unquam

Regulus; excepta celeberrime neque matre Deorum
 Vir melior, Nasica, fuit. modo vita superfit,
 Qualem ego te Lázár, jam nunc praedico futurum.
 Neu dubita, nam vera cano. Quem vana fefellit
 Praescia venturi mens vaticinata Minervae?
 Tu modo, si me audis, dona instaurare memento
 Mercurio, nec non, domuit qui monstra per orbem
 Heroï Amphitryoniadae, patrique Lyaeo.
 Mox facris, uti praecepi tibi, rite peractis,
 Vestigiis insiste meis, namque ipsa praecibo,
 Salvum ego te, Lázár, ducam, salvumque reducam.

His juvenis motus dictis, et numine nostro,
 Longumiter ingreditur, nec longum tempus, et ipsas
 Hesiacas faustis avibus defertur ad oras,
 Marburgumque petit, priscis a Marte ferentem
 Temporibus nomen; sed nunc tibi, Phoebe, mihi que
 Virginibusque novem, fato meliore, dicatam.
 Ac licet hic sacri cineres atque ossa beata,
 Corporis Hungarico jaceant de Rege creati,
 Sancta Isabella, tui, coelestibus addita Divis,
 Marmoreo templo, auratisque reposta sepulcris,
 Vrbs tamen haec aliis etiam venit incluta rebus.
 Eximie vero caput alta ferebat ad astra,
 Gymnasio nostras quoniam superabat Athenas
 Socratis antiquis nil concedente Lyceis.

Vir fuit hic summus qui tempestate sub illa,
 Aurorae populisque tenus solisque cadentis,

No-

Nominis excelsi fama compleverat omnes
 Terrarum tractus, et jam jam sidera adibat,
 Volfius; hunc patriis ejectum sedibus ante,
 Vexatus multo postquam crabrone fuisset;
 (Rege jubente suo, quamvis sine crimine, prorsus
 Infontem, minima penitus culpaque vacantem,)
 Cattorum princeps, propria ditione receptum,
 In patria magno praefecerat urbe Lyceo,
 Praesidioque virum miroque favore fovebat.
 Naturae verique vias qui mente sagaci
 Scrutari, et rerum causas reperire latentes,
 Doctus erat, quadamque animi bonitate paratus
 Inventas aliis et toti pandere mundo.
 Principio recta mentes ratione regebat
 Humanas, errore gravi purgare laborans.
 Namque docebat uti veris dignoscere falsa,
 Certa queant dubiis. Num quae sit sensibus unquam
 Adstringenda fides? Animae pecudumque hominumque
 Mistra foret natura aliis concretave rebus?
 An vero in partes nequeat peritura resolvi?
 Semina quae rerum? Qua corpora lege moveri
 Consvessent? Tum verticibus quo pondere nostris,
 Ut sine pernicië, gravis attamen incubet aër?
 Sitne color proprius rerum? Lucisne repulsi
 Existat fallens oculos, velut imbrifer arcus?
 Oceani tumidos quo pacto Luna recursus
 Efficiat? Rigor hibernus quid? et unde calores?

Quo

Quo pluviae, quo grando modo generetur in altis
 Nubibus, et fulgur celeri micet igne coruscum,
 Terrificent hominum displosa tonitrua mentes?
 Nec non stella quibus, vulgi, radiata cometae
 Crinibus incutiat vanos in corda timores?
 Sidera in adversum, quae vis, vaga torqueat ortum,
 Fixa polo Tartessiacas detrudat ad undas?
 Postremo normamque dabat finesque bonorum.
 Quid vitium, scelerique malo contraria virtus?
 Quave illud fugiendum, atque haec ratione petenda?
 Talia discipulis cathedra dictabat ab alta,
 Auribus hi contra suspensis cuncta bibebant
 Mirantes ratione nova et meliore docentem
 Quam veteres, vel qui nuper clarissima quaeque,
 In vita semel in dubium revocare jubebat.
 Lazarides tanti cum bisve semelve docentis
 Ora viri potuit torrentia melle tueri,
 Verbaque praeceptis haurire undantia doctis;
 Continuo sentit celeres sub pectore motus
 Laetitiae, penetratque animos jucunda voluptas.
 Nec flammae solum veteres renovantur in illo
 Ingenii, verum nova fax adjecta priori,
 Corde sub ardenti geminata incendia miscet.
 Non jam sustinuisse piget fastidia longae
 Lenta viae, juvat optatis gaudere potitum.
 Parcere non ullis stat sumtibus atque labori.
 Nec satis esse putat si publica verba magistri,

Com-

Commistus turba subfellia longa tenente
 Captaret, quamvis avidam demissa per aurem,
 Proximus esse cupit, privataque tecta frequentat.
 Qualis Aristotelis, cum proderet abdita rerum,
 Pellaëus docto juvenis pendebat ab ore.

Arbitris etiam cunctis procul inde remotis,
 Solus aquas haurit solo de fonte fluentes,
 Flammantemque fitim viva levat aridus unda.

Quid, quod et instituta volens cognoscere vitae
 Intima, neve sibi pars temporis ulla periret,
 Vescitur isdem epulis, mensaque recumbit eadem;
 Idem discipulus, dulcis convictor et idem
 Doctori, pariter gratusque auditor et hospes?

Non ita vel patria Neoclides pulsus iniqua,
 Cujus consilio Xerxes erat ante fugatus,
 Barbara Persarum rapuit commercia lingvae,
 Vel Crassus Grajae didicit discrimina vocis,
 Tam bene, quam Lázár, breviori temporis, uno,
 Praetereunte mora, triplicem dabat, ore, loquelam.
 Teutonica velles si forte audire sonantem
 Majestate; suum juret Germania civem.
 Francorum cupias gentis seu verba referre;
 Ille Parisiacos nitido sermone lepores
 Exuperet; mediis Italorum gentibus ortum
 Vindicet hunc et flumineo Florentia quondam
 Nomine dicta, sibi, Thusco admirante Petrarca.

Sed quanquam rarus labor est, industria rara,

Tam

Tam cito barbaricos hausisse et fundere prompto
 Ore sonos adeo; minus hoc tamen, ipsa fatebor,
 Quam simul ingenuas mentem excoluisse per artes,
 Quae numeros, quae mensuras, quae sidera tractant,
 Quae gemini Iuris nodos et scita recludunt.
 Iam vero triplicis Sophiae decreta capaci
 Ingenio, et vasta complexus mente tenebat.
 Atque eadem cultu formaque induta recenti,
 Ordine concinno, legique adstricta severae
 Causarum, valida contentaque cuncta catena.
 Euclidis radio Lagei ducta putares,
 Pulveribus doctisque inscripta, abacoque petita
 Omnia, Pappe, tuo prorsus, Pergae tuoque,
 Atque Syracosiam qui propugnauerat urbem,
 Marcellive rates falsis illiferat undis.
 Lazarides non haec tabulis chartave notata,
 Sed memori defixa animo secum ipse gerebat.
 Quem non ipsa, etiam titulis Algebra Sabaeis
 Horrida, non Grajo, non nomine nota Latino,
 Sentibus et spinis timidum prohibebat acutis,
 Quo minus abstrusos penetraret ad usque recessus.
 Praesertim sed in hac Lázár praecelluit artis
 Parte novae, qua de vel adhuc sub iudice lis est,
 Germanis pariter certantibus atque Britannis,
 Leibnitiusne ingens, an tu Neutone repertor
 Extiteris primus, superis aequande verendis.
 Quos si forte senex possit revirescere, cujus

A Marco tumulus fuerat Cicerone repertus,
 Iamque suas artes huc escendisse, videre;
 Credo equidem plena turis decoraret acerra,
 Et precibus, Divos veluti, votisque rogaret.

Nec tamen hic juvenis solertia mira quierat.
 Nam parili cura veterum monumenta sophorum,
 Edita diversis diversaque dogmata sectis
 Versarat multo et magno replicata labore,
 In veri trutina librans certique balance,
 Ardua septena quod habet sapientia fama.
 Quo Thales numero lunae solisque labores
 Praedicat, cur ponat aquas elementaque prima.
 Musica quae mundi, quae muta silentia lustris
 Pythagorae; semperque genas barbamque rigantes
 Heraclite tuam lacrymae, qualesve fenili
 Democritus contra quatiebat ab ore cachinnos.
 Et quod Socratico manavit ab ordine. Quid mens
 Divino suprema eademque beata Platoni.
 Tum laqueos, Chrysispe, tuos evolvere, ludus
 Huic erat, obscoenosve canes ridere voluptas.
 Te rigidus norat Zeno, te maxime Lázár,
 Porticus exceptit duris suffulta columnis.
 Te quoque viderunt spatiantem tecta Lycei.
 Nota tibi dubiis frondens Academia silvis.
 Damnaresve licet sensus, verumque negaret,
 Illa tamen veris coelo te laudibus aequat.
 Non individuae poterant te fallere partes,

Ex-

Exiguæ quamvis magnum per inane volarent,
 Constatit unde ingens, Epicuro iudice, mundus,
 Non modo directâ quando regione viarum
 Vi sursum subigente sua vel sponte deorsum
 A perpendiculo sed declinando feruntur.

Praeterea priscis Romana volumina chartis
 Aetati quicquid commendavere futurae,
 Et neque longa dies, nec edax abolere vetustas
 Evaluit; totum relegens sub pectore condit
 Quos spectare, sales quorum laudare solebat
 Roma frequens arte quondam stipata theatro,
 Quem tulit Vmbra parens, et te Romane Menander,
 Aeneadam genetrix vel cui dabat ipsa leporem.
 Quas referat segetes, quae, Mantua, bella tonaret,
 Smyrnaeas imitata tubas, induta cothurnos.
 In nova mutarit quas corpora, Sulmo figuras,
 Tempora signarit quibus, orta que sidera, fastis,
 Atque venenati praecepta Cupidinis; et quae
 Postmodo tantorum veniat medicina malorum.
 Ipse sibi potuit nec Horatius esse profecto
 Notior, aut fidibus melior crepitare canoris.
 Quid, Verona, tuum decus immortale, Catullum,
 Atque, Tibulle, tuos dicam, dicamve Latini
 Callimachi dulces elegos? Epigrammata Marci,
 Mordacesque jocos? civilia bella sonantem
 Aut vatem? nautas et Iäsona quive canebat?
 Et te bis senos multum vigilata per annos

The-

Thebäi? vel Stygio Proserpina rapta tyranno?
 Ac Musas Satyra illustres notasque Latina?
 Denique quotquot habet sapiens servatque vetustas
 Scriptores; victo currant pede, sive soluto
 Ingrediantur, in hoc spirabant pectore vivi.
 Imbiberat quicquid Patavina volumina lactis
 Fluxerunt; quicquid Tacitus gravitate, Neposque
 Et Caesar nitidi mira brevitate leporis,
 Thucydidis sectator item, Trogemagne, tuusque,
 Pectora fuderunt secli studiosa futuri.
 Principe quemve loco decuit memorare, togatus
 Impia qui lingua scelerataque contudit arma.
 Hunc Lázár simili patriae succensus amore,
 Paene sinu semper, manibusque et in ore ferebat,
 Mirarive negans satis, explerive legendo.

His ita formato studiis, ego, Restat agendum
 Lázár adhuc aliquid, juvenis cultissime, dixi.
 Quippe etenim nondum Batavos, nondum mare, nondum
 Vidimus Oceanum, picturatisve colore
 Parietibus vario, miras conspeximus urbes,
 Foedere concordi populos septemque ligatos.
 Quid tibi nunc naves mutandis mercibus aptas
 In portu recitem stantes? pineta profundo
 Nata putes, densi tanto stant vertice mali.
 Prosequar aut Musas, non summis montibus illas,
 Litorei sed aperto habitantes aequore campi?
 Quid verbis opus est? nil te vidisse putato

B

An-

Ante, tibi quam sit Belgarum cognita tellus.

Haec ego. Lazarides autem vix pauca moratus,
 Dum lautis dulces epulis de more sodales
 Acciperet, sumta pateraue valere juberet,
 A sibi dilecto divellitur inde magistro
 Illacrymans, meritaque pio de pectore grates
 Reddit. Iter sibi propositum post deinde secutus,
 Nocte dieque viam pariter carpitque voratque,
 Donec in extremum tandem descenderet orbem,
 Incola multiplici qua Rhenum dissipat alveo,
 Proque rotis cymba vehitur pictisque phaselis.
 Hic, ubi fulcantes Neptunia caerula naves
 Perlustrat, miratur opes, et farta beatis
 Oppida divitiis nec pariete cincta sed undis,
 Templeave praecipue Musis tot ubique sacrata
 Doctus adit, nec adire sat est; audire docentes
 Lugduno in magna placuit, qua pulcrius urbe,
 Sol sibi subiecto nihil unquam vidit in orbe,
 Artibus atque bonis florentius. Ergo legentum
 Hic quoque verba legit, voces et ab ore cadentes
 Cumprimis, Burmanne, tuo; lectasque reponit
 Sedulus, et nullam transmittit inaniter horam.

Nox erat, et Noctis mortalia natus habebat
 Corpora, cum juveni subito nil tale putanti,
 In somnis veneranda parentis imago Georgi
 Objicitur, verbis ac talia fatur amicis:
 Nate, mihi ante tuas animo dilecte sorores,

Te nunc extremo positum juvat orbe tueri
 Oceani fines et tot miranda relatu.
 Nec venit in mentem patriae gentisque relictæ,
 Atque domus, quæ te pridem desiderat unum,
 Indignis accepta modis. Onus omne recumbit
 Illius in te unum. Tu sanguinis unicus auctor,
 Nec mihi te præter proles fuit ulla virilis.
 Solus es, et soli sedes debentur avitæ
 Resque tibi, scis hæc vel me sine, nate, monente.
 Tu tamen, heu! rerum prorsus velut immemor harum,
 Exul abes patria, tanto jam tempore, terra.
 Si mihi jam lumen vitale videre liceret,
 Scripta mea tibi sæpe fuisset epistola dextra.
 Nunc quoniam haud licuit, per tot procul arva, tot amnes,
 Umbra tibi, Iovis admonitu, me sisto paterna.
 Seu cupidam rerum tenuit prudentia mentem,
 Doctrinaeque sitis; tantum de fonte bibisse
 Musarum fatis est. Placuit seu regna videre,
 Atque peregrinae mores perdiscere gentis;
 Innumeros ritus populorum et jura notasti.
 Quare age si quid adhuc patriae rerumque tuarum
 Est in corde tibi curae super, atque parentis
 Si prece defuncti, jussuque movere Deorum;
 Quod superest, patriæ tempus concede, tuisque.
 Flecte viam, propera, reditum morane qua retardet
 Nate vide. Sed jam stellas aurora fugare
 Incipit, et jam jam cogor discedere terris.

Ergo vale, ac mandata tibi servare memento.

Dixerat. Ille patris fugientem sistere vitam
 Nititur, et frustra captans retinere laborat.
 Illa volat, membris sequitur sopor ipse volantem
 Excussus. Lázár cari praecepta parentis,
 Ac Divûm monitus; tum quae sibi mente voluntas;
 Extemplo accelerat famulis aperire vocatis.
 Hi dicto citius parent, collecta reponunt
 Vasa, parant currum. Conscenditur, atque citatis
 Corripiuntur equis; neque tempore post ita multo,
 Lazarides clarae versatus in urbe Viennae,
 Officium devotus obit, Regesque salutat.
 Caesareis, de more, fidem testantia dextris,
 Oscula desigit, cuncta mox notus in aula
 Quocunque et sese vertisset, amabilis idem.
 Hic quoque compositis felix pro tempore rebus,
 Moenia Vindobonae, posthac repetenda, relinquit,
 Ad veteresque redit salvus fofpesque Penates.

Ille dies Mentisque bonae, Phoebique colendi,
 Numinis et nostri, Septena per oppida primus
 Transsilvana fuit. Certe mihi vera fateri
 Si licet, ante diem, non his regionibus, illum
 Villus erat, merito qui dignaretur honore,
 Pulsantes pedibus teneris Heliconâ puellas.
 Non deerat Cereri cultor suus. Alma Dione
 Innumeros fumare sibi gaudebat honores.
 Semper erat Triviae, semper quoque dedita Marti
 Gens

Gens tua. quam Comum, quam te venerantur Iacche
 Omnis conditio, fexus simul omnis et aetas!
 Sola ego delubris, Musaeve et Apollo carebant.
 Lazarides secum sed et haec modo sacra reducit,
 Vtilior Dacis multo meliorque putandus,
 Quam fuit Evander Latio Carmenta parensque.
 Ex illo quales, denos quater amplius annos,
 Tempore pertulerit curas; quosve ille labores
 Pro patria, nunquam cessans, pro Rege Deoque,
 Hauserit; Orator magnis de rebus ad urbem
 Augustam quoties fuerit dimissus, et inde
 Re nisi perfecta nunquam remeaverit; Idem
 Praetor honoratus, iudex gravis atque Senator
 Consilii plenus, quae quantave gesserit; et quam
 Incorrupto animo sanctissimus, atque fideli;
 Si memorare velim, quamvis Dea, centum ego lingvas,
 Verbaque centeno divina ex ore sonantes
 Ipsa mihi poscam. Spatiis excludor iniquis
 Nunc equidem, sed tu tempus tamen affore credas,
 Idque brevi, cum plura tibi narrabo, relatu
 Acta viri ingentis longe dignissima, quaeque
 Postera cum norit semper mirabitur aetas.
 Dixit, et in tenues Tritonia vanuit auras,
 Sicut eram meque in medio moerore relinquit,
 Plura quoque expectantem et quaerere multa parantem.

EIUSDEM
POMPA SEPULTURAE
DESCRIBITUR.

ANNO EODEM 1773.

Quarta novo sese complent jam cornua Phoebes
Lumine, cum fragili modulatus arundine carmen,
Te, decus o Lázár nostrum, et tua facta canendo,
Vulneris accepti saevum relevare dolorem
Conabar, Musaeque modos deducere inani,
Materia tenuem quamvis superante laborem,
Praesentem nisi Pallas opem manifesta tulisset,
Veridico vatem monitu dignata docere,
Atque viae ignarum prorsus rerum atque priorum.

Interea vero Martis nona ante Kalendas,
Dicta dies aderat pompae de more ferendae
Funeris ad tumulum, pulsataque turribus altis
Aera tonant, Jalacuta, tuis, ac templa Deorum
Funestis instructa modis velantur amictu
Nigranti; luctus et amaras paene querelas
Edere vestibulumque ipsum postesque videntur.
Parietibus nigri dependent undique panni.
Pulpita quae dudum fuerant induta virenti
Veste, laboratisque tapetibus arte manuque

Bar-

Barbarica pictis et acu; squalentia gestant
 Stragula; psallentum chorus et subsellia furvo
 Foedantur cultu, quin compita longa viarum,
 Ducendum qua funus erat, monumenta supremæ
 Noctis habent, oculos et imagine mortis acerbant.
 At medio in templo pretiosæ tegmine lanae
 Atrato obductum fulcris posuere feretrum
 Corporis exanimi; clavorum argenteus ordo,
 Apta quibus loculo velamina pulla tenentur,
 Fulgurat, obscuro color atque intermicat albus.
 Scamna duo dextra laevaue a parte locata,
 Matronas fletu moesto exceptura gementes.
 A summo tandemque loco, tibi, sella reposta,
 Nate patris tanti, cui fera et sola voluptas
 Tu fueras, heu! nunc solus de gente relictus,
 Omne decus terris urna mandabis in illa.

Ergo ubi jam clangente novissima signa boatu
 Aes dedit impulsu quo concio sacra vocatur,
 Conveniunt lecti proceres, immensa virorum
 Turbaque nobilium templo succedit aperto.
 Complentur denso pullata sedilia coetu.
 Vir, mulier, juvenes, aetasque adjuta bacillo,
 Cirrati et pueri calamistrataeque puellae
 Cuique suas sedes designatore locorum
 Monstrante assidunt, strepitat templum omne susurro.
 Maxima vis sed ad haec collectaque copia plebis
 Aedibus arcetur, summotæ forisque resistit,

Intus ubique loco jam deficiente, ruinamque
 Admissus foret unus adhuc sub tecta, minante,
 Tunc matres tardis ducuntur passibus intro
 Lugubres, seseque notant singultibus ire,
 Obnuptae totos piceo velamine vultus
 Oraque, et incessu vestigia firmate verrunt.

His ita deductis, juvenes cantare togati
 Desuper incipiunt, dulci modulamine carmen
 Funereum, gratis resonat concentibus aedes,
 Atque aures mulcet discordia tanta sonorum
 Tam concors tamen, et blando sibi foedere juncta,

Pulpita Teutonica scandit tum veste sacerdos
 Ornatus, demissa humeris cui pallia late
 Talorum fluxere tenus; caput advena velat
 Non sua caesaries et cincinnata galeri
 Fimbria, direptus calamister ab igne, rotundos
 Vibrando cujus villum finuarat in orbes.

Quos dum Germanus torquet peccitque cinislo
 Exangvis, totus macie confectus, amictum
 Membraque pulvere turpatus et ipse farina,
 In series certosque gradus digessit, et albi
 Pollinis asperfit dense volitante favilla.

Hoc veluti vittae contactus honore sacerdos,
 Editior cunctis steterat; tunc ora resolvens,
 Principio patrem, mortis vitaeque potentem
 Invocat, et Numen concepta voce precatur.
 Inde librum capit ac divina volumina Christi

Expandit, quaeritque locum, sermonis habendi
 Argumenta sui, quem, coetu adstante, repertum
 Praelegit, e manibus codex iterumque repositus.
 Fit murmur, leni strepituque repente coorto
 Lignea dant gemitum subfellia, cuncta refidit
 Concio, jamque adeo lingvis animisque favebant,
 In sua dicturusque oculos converterat ora.
 Nec mora facundae torrentia flumina lingvae
 Ille simul fundit, simul auribus hausta bibuntur
 Omnia suspensis; cunctorum intenta tenetur
 Mens auditorum fandi stupefacta lepore.
 Namque ubi doctrinas terra in Memphitide partas
 De Nilo extracti narraverat ordine Mosis,
 Lazariden magnum et verbis et rebus agendis,
 Amramidi heroï similemque paremque vetusto,
 (Eloquium spectare, negotia sive gerenda
 Quis velit,) affirmat, vario sermone, fuisse.
 Et tandem Hebraea finem cum voce loquendi
 Rite dedit, presso cathedra descendit et ore.
 Dum populus contra surgit, motoque sonore
 Instrepuere iterum fellis, fremitumque dedere,
 Collato capite inter se, quae dicta fuissent,
 Certatim assensu quasi conjurante probantes,
 At chorus interea cantu resonare superne
 Coeperat, attentas paullumque remittere mentes,
 Vt rursus narranti aures praebere futuro
 Concio mox possit vacuas animumque recentem.

Nec mora longa fuit, qua praetereunte, vicissim
 Nenia cessarat, suggestoque intulit alter
 Se facer orator, larga huic quoque copia fandi,
 Postremae partes dejecta forte relictæ
 Sed fuerant, duplicem qui denique clauderet actum.
 Hic quoque dicendo jam declinarat et undis
 Admorat solem Hesperiiis, Clepsydra ruentis
 Stabat inanis aquae guttasque evolverat omnes.
 Conticuit demum, positaque coronide, finem
 Accepere quidem funebria sacra supremum,
 Qualia praeconum fuerant celebranda loquelis,
 Sed neque nulla tamen nostro memoranda supersunt
 Carmine, dum faveat qualis mihi cunque Minerva.

Alter enim simul atque novissima verba locutus
 Finiit orator; miscentur ubique tumultu
 Omnia confuso, tegitur modulata canentium
 Obruiturque sono vox a graviore fragoris,
 Sedibus effusæ quem commovere catervæ
 Ad templi valvas et limina aperta ruentes,
 Agmine conferto; namque huc sibi quisque parabat
 Quod potuisset iter, nitens premiturque premendo.
 Iamque adeo magna fuerant ex parte soluti
 Conventus, plateasque foris compleverat omnes
 Palantum sine lege hominum passimque vagantum
 Turba frequens, sexum capitis signata colore.
 Pileæ nigra viris, sed candida lintea genti
 Fæmineæ; Quondam pedibus si forte viator,

Tau-

Taurus et in campis furibunda fronte laceffat,
 Turbatae nido veluti pulsaeque cubili
 Formicae nova tecta petunt, morfuque prehensa
 Ova trahunt, niveis nigrum granisque relucet
 Agmen; erat simili Jalacuta referta cohorte,
 Cunctaque fervebat; Mugitibus, aethera rumpit
 Aerea seu misto potius conflata metallo
 Machina, quae vulgo nostris *Campana* vocatur
 Temporibus, quamvis eadem quoque *Nola* quibusdam
 Audiat, incerto certe inventore reperta.
 Turribus in mediis transversus vertitur axis,
 Vasque cavum, pendens ingentis ad instar aheni,
 Truncati aut referens conii galeaeque figuram
 Aeratae, ex illo demittitur axe deorsum.
 Parte ima late vastissimus oris hiatus
 Panditur, inque amplum postremo definit orbem.
 Quove magis crescit, premitur magis, inque minores
 Contrahitur gyros; Linguae vice fungitur intus
 Malleus e solido ferro suspensus, utrinque
 Quo labrum interius repetito tunditur ictu
 In numerum, quoties agitur machina motu
 Alterno, funemque trahens impulsor ad imos
 Bracchia paene pedes magna vi deprimit ardens,
 Mox iterum quae sponte sua tolluntur in altum.
 Tum vero tecta ipsa tremunt, sonituque repulso
 Silva jugis reboat circum vicina, fragorque
 Longinquum ad lapidem, mediis multisque remotum,
 Per

Per montes tractim vallesque tonando resultat.
 Talia luctificis complebant aëra bombis,
 Aera simul tria, quae liquido fundenda metallo,
 Sub terra artificis curaverat ante labore
 Egregii, haud parvus magnum dederatque talentum
 Lazarides operae pretium, coetuque ciendo
 Ad rem divinam faciendam addixerat ipse.

At vero ante fores templi et per aperta viarum
 Dum sic turbatur, nihilo minor aede tumultus
 Fervet adhuc. Ceu cum depulsi examinis alveô
 Pars per inane volans jam lumina solis obumbrat,
 Summaque nigrescunt stridentibus aethera nimbis;
 Altera pars necdum domibus progressa paternis,
 Agminis extremi tecto fremebunda sonorum
 Intus adhuc murmur per daedala regna volutat;
 Haud aliter templo trepidat manus ultima toto.
 Namque alii quibus haec fuerat concredita cura,
 Sedibus atque toro ferali avellere moestas
 Accelerant matres, prensis et utrinque lacertis,
 (Ni faciant collapsuras,) in tecta reducunt.
 Pars, quibus ad funus cecidit fors missa ferendum,
 Vectibus ante superposito subiere feretro
 Quinque bis electi juvenes, sed non tamen isdem
 Hoc solis incumbit opus; totidemque parati
 Inde alii, mox inde alii semperque recentes
 Viribus, alternata per intervalla gerendam
 Accipiunt molem; fertur lacrymabile funus

Divini heroïs densa comitante caterva.

Praecedunt juvenes bini, seriemque togati
 Servando incedunt, venientiaque agmina ducunt
 Cantantes pariter gressum pariterque moventes.
 Praecentor propter graditur, qui carminis omnem
 Orditur princeps versum, filet inde parumper,
 Syllaba sed cum jam trahitur postrema, repente
 Excipit hanc, unusque, aliis cessantibus, ipse
 In varios svavi producit gutture flexus.

Abrumpit tandem, rursusque exorsa sequenti
 A numero ut cepit, subito chorus insonat omnis,
 Ille tacet, solus secum spatatur, et olim
 Excreat, aut dictis regit increpitatque silentes.
 Haec inter vero mixtim vox assa canentum
 Et clangor de turre datus perlabitur aures.

Inde sacerdotum sequitur venerabilis ordo,
 Aspectu haud similis, duplicem distinctus amictum.
 Ille, peregrinis si quis didicisset Athenis,
 Pallia fert, ficto caput integiturque capillo.
 Caetera pars habitu patrio vestita, vetusti
 Moris adhuc servans, albenti gutture vulpis
 Aut fulva cervice, togam per colla per oras,
 Quin etiam nigra crispi de pelle bidentis,
 Praetextam gestat, nativo crine decora.

Continuo post hos geritur pullata feretri
 Arca manu, et nigro fluitantis tegmine panni
 Lambithumum, aut (quando nive tunc adoperta latebat

Ter-

Terra,) viam trito potius candore nivali
 Splendentem. Circum famulûm manus omnis, honorem
 Non domino verum caro exhibitura parenti
 Supremum hunc; nec non moestissima turba clientum,
 Quos neque longinquis prohibere valebat ab oris
 Venturos vel bruma rigens, vel iniqua viarum
 Taedia, nunc aderat, stipata latusque tegebat.
 Quo ve licet fletu memorem testatur amorem
 In talem tantumque virum, patremque benignum,
 Quo melior nemo, nemo clementior unquam,
 Exemplum neque virtutis perfectius omnis,
 Post homines natos vitales hauserat auras.

Hinc inter comites confangvinitate propingvi
 Pone legunt pedibus vestigia pressa ferentum
 Corpus; in his autem ante alios pulcherrimus ipse
 Filius, et solus patris cognominis haeres,
 Cui vestire genas primaevo flore juventae
 Octavus supra decimum vix coeperat annus,
 Confectus senio nunc, et miserabilis ibat,
 Infelix, lecto genitoris adesse jacentis,
 Afflicti morbis gravibus vitioque fenectae,
 Non potuit saltem, moribunda nec ora tueri.
 Solarique fenem alloquio; mandata daturum
 Exaudire, oculos media jam morte natantes
 Condere, depositum tandem plorare parentem
 Fata negant posito patria procul urbe Viennae.
 Aeger ubi pariter vitae dubiusque jacebat

Ille quoque, incertus patriae patrifque videndi.

Ipse ego, me miserum! gestantibus addo feretrum
 Me focium, vere moestus, dirumque sub imo
 Corde premens gemitum, pars quantulaeunque dolentis
 Esse ministerii cupidus, sacroque vicissim
 Ter succedo oneri; mentem dolor, intus, euntis
 Strangulat excrucians ac talia saepe volutat:
 Non tu Lazariden portas, miserande, Ioannem
 Extinctum, atque isto positum clausumque feretro.
 Nec patris exequias te nunc celebrare putabis,
 Si sapias, de quo naturae lege fuisti
 Progenitus, plus quam pater hac tibi fertur in arca.
 Temet, Alexander, temet vivum atque videntem
 Tute tuis effers manibus, tumulasque sepulcro
 Nunc miser. Ille dies fulsit tibi, crede, supremus,
 Aeternamque tulit noctem, quo lumina Divi
 Clausa fuere viri; tunc, tunc jam funditus actum,
 Si nescis, de te fuerat; periisse putato
 Spes tibi tunc omnes jucundaque gaudia; verbo
 Vno ut complectar, vitam. Quid enim tibi quaeso
 Esse potest, illo vitali luce carente,
 Iam super, ut coeli hoc etiam spirabile lumen
 Amplius exoptes simul haurire atque tueri?
 Hoc habet. Occidimus. Vin' certa audire loquentem?
 Nullus es. Haec superat spes jam tibi sola salutis.
 Eheu quam magno studiorum teste fuisti
 Privatus, quantoque hoc Maecenate tuorum!

Ec-

Ecquis erit qui tam blandos unquam tibi vultus
 Ostendat? tristesque hac tempestate Camenas
 Respiciat vestras? En quisquam deinde putabit
 Esse tuas aliquid nugas? Non amplius ille
 Sermones tecum, heu! varios de rebus honestis,
 Artibus et pulcris sapienti conferet ore.
 Non a se tibi scripta leget, non ille libellos
 Monstrabit coram, mittet vobisque legendos!
 O decus! o rerum tutelaque sola mearum,
 Praesidiumque ingens! o clementissime rerum!
 Te sine vita mihi semper ducetur acerba,
 Semper honore carens, mutaeque simillima morti,
 Vt leviter dicam, certe hoc indigna vocari
 Nomine, (si quid adhuc, si quid fortasse superfit)
 In mediis semper tenebris luctuque trahenda.
 Qualis ubi summo radians nitidissimus axe
 In sibi despectis recreat sol omnia terris,
 Exhilaratque aegris animos mortalibus, arto
 Corda metu solvens; verum simul actus ad imos
 Oceani fluctus, laeto fulgore coruscum
 Abscondit vultum; membris vigor omnis abire
 Incipit, et tristes subeunt cum nocte timores,
 Infidiaeque una; talis tu fulgide Lázár
 Sol fueras nobis, tu pectora nostra levabas
 Omnibus a curis. Subit, heu! memorique tenere
 Nunc quoque mente juvat, quoties (ut saepe solebat)
 Has via me domibus vestras ducebat ad aedes

Illa meis; isthoc veniens in monte, videre
 Vt primum potui, Jalacuta, cacumina turris
 Summa tuae, et silvis subiecta accedere tecta,
 Coeperunt, memini, subito mea corda salire
 Laetitiae sensu pectus tentante futurae.

Continuo: nunc, nunc, cursu properate citato
 Et rapite hunc, manni, currum; quid inepte moraris
 Tu quoque, dicebam, mea gaudia, quid vestrigando
 Hic cessas auriga? mora est non longa, licebit
 Mox ubi contigeris, quae jam prope cernitur, aulam,
 Cornipedes saturare tuos. confide, dabuntur
 Foena tibi cumulis, nec mensurabis avenas
 Sed faccos onerabis equis. Te cantharus ipsum
 Implebit veteris Bacchi, totusque madebis
 Crede mero, venterque epulis distentus opimis
 Turgebit; tunc illa tuae opportuna quieti
 Tempora erunt. at tu manibus modo prende flagellum,
 Et face, ut admissis strepitans volet axis habenis.
 Iam capitis cari dabitur jucunda facultas
 Visendi, pariterque data acceptaque salute,
 Ille renidenti facie me multa rogabit,
 Multa daturus erit placido responsa vicissim
 Ore, dapes mensis positas regalibus, ille
 Condiet ipse suo, nec non et pocula, vultu,
 Mitibus alloquiis addet tantumque saporem,
 Vt superent illae ambrosiam, haec cum nectare certent.
 Has ego jam curas animo tristemque dolorem

Deponam paullisper, et in bonitate quiescam
 Illius, ac veluti renovata mente renascer.
 Nunc autem postquam mea lux et gloria terris
 Erepta est, coelumque petens haec tecta reliquit,
 Et sedes, Jalacuta, tuas, et flumen, et istos,
 Qui super impendent nemoroso vertice montes,
 (O Jalacuta mihi plures habitata per annos,
 Cara animis quondam multum dilectaue nostris)
 Nunc, Jalacuta, vale, montes silvaeque valete.
 Tu quoque, tu, refluo qui praeterlaberis amne,
 Tolle, Cicelle, caput, muscosa parumper et ora,
 Atque urna posita, vitreo de gurgite vultus
 Exere, postrema nam te quoque voce saluto.
 Non ego vos unquam posthac fortasse videre
 Iam potero; o montes, o flumina nota, domusque,
 Tanta mihi e vobis olim percepta voluptas,
 Deliciaeue omnes fordent, mihi credite, vestrae.
 Iamque valete. memor vestri, quaecunque manebunt
 Fata, ego semper ero, dum spiritus ille trahetur.

Talia dum menti dictat dolor inter eundum,
 Mecum una comitum longe processerat ordo.
 Ac tumulo propior colles superaverat ipsos,
 Lazaridum monumenta quibus constructa fuere,
Vnde suos agros spectabat et arva Ioannes,
Et nemora et saltus cingendaque lustra ferarum.
 Quippe locum tumulo collem delegerat illum
 Ipse sibi pridem, sed non tamen imbuir ipse.

Nam

Nam tribus, ante, uxor longe fidissima, lustris,
 Rarus honor sexus, animi matrona virilis,
 Cui nomen Catharina, fatae de gente vetustae
 Tellekidum stirpis fuit. Haec prior ante virumque
Mortua praeripuit subeundi jura sepulcri,
Officioque pii tumba illi est structa mariti.

Deinde suas illo proles succedere Divi
 Fecerunt, matrisque tuae vestigia primus
 Tu premis o Musis deslete, Emerice, paternis
 Et nostris, agerem Batavo licet orbe remotus.
 O Emerice animum ingenuas exculte per artes!
 Me quoque me adiutore et qualicunque magistro,
 Dum semel exacto lusit bis Olympia lustro
 Elis ad Alpheum, te Siceli Nympha, petentem.

Nec tamen his contenta diu Libitina duobus,
 Ipsa fores tumuli tribus heu! non amplius annis,
 Obstructos rupit, postesque horrenda revulsit.
 Te matri natamque tuae, fratrique sororem
 Addidit, Anna, tuo, partus miseranda dolores
 Extinctam primi, et necopina morte marito
 Ereptam juveni, misero ereptamque parenti.
 Non illam formae potuit servare decorae
 Coelestis species, qualem neque carmina fingunt
 Praestantes habuisse Deas; non ipse juventae
 Flos, animi pulcro aut geminata in corpore virtus,
 Dura negat Lucina manus adhibere foventes.
 Viscera maturo quamvis genitalia partu

Solverit, infantemque utero haud invita recentem
 Molliter in lucis prius ipsa eduxerit auras.
 Post, aviae nomen, geneticis at ora ferentem
 Tunc morientis, avoque brevissima gaudia, neptem.
 Nempe tener prima necdum trieteride vitae
 Flosculus exacta, decerpitur, atque sepulcro
 Marcidus infertur, parva occultatus in urna.

Iamque per ambages, factoque per ardua collis
 Circuitu, pompae comitumque accesserat agmen
 Candentis tumuli ad portas, condensave turba
 Stabat in aggeribus cumulo surgentibus alto,
 Hinc, illinc, croceae flavebant undique glebae.
 Luteoloque pedum fordescunt pulvere vincla,
 Egestae argillae. Medio via concava latae
 In speciem fossae ad templi penetrare ferebat,
 Vnde fores atque antra patent ad aperta sacelli
 Educti supra, camerati fornicis instar,
 De latere excocto, stratis infraque pavitis.
 Subtus opaca vacant condendis apta feretris
 Intervalla, diem sed nunc detecta receptant.
 Contemplaturi fubeunt ex ordine multi
 Quolibet, insistant, mirantur et ore frementes
 Ascendunt, aliisque viam, qui pone sequantur,
 Concedunt; studio manus extimulata videndi
 It, redit, usque adeo donec feralis adestet
 Iam capulus; stantis pridem super aggere celfo
 Voce chori resonante, referreturque sepulcro.

Sic

Sic tandem, vivus quod saepe optaverat ante
 Lazarides, voti, coelo indulgente, Ioannes
 Compos, habet sedes dilectae a parte sinistra
 Conjugis, *accepitque patrem accepitque maritum*
Tumba, idem textit sociatos funere fornix.

Vna quies omnes, quinque et sopor unus habet jam.

Iamque fere dulces vestri rediere vicissim

Amplexus, et amor, quos mors distraxerat atra.

Vna istisque, una somnum superabitis, una

Surgetis clangore tubae coelestis in altum.

Ast ego, si qua mihi melior fortuna dedisset,
 Par templis opus hic, vastamque sub aëra molem
 Extruerem, vobisque libens meritoque dicarem,

O nimium sancti Manes, animaeque beatae!

Nec me Pyramidum structor, positorve colossi

Phoebe, tui superet; non Car regina mariti

Perdita amore sui, peltataque vincat Amazon.

Nec Solomon, nec qui longo post tempore, late

Diffusas certo digesserat ordine leges,

Eoae ad muros Romae, qua Bospore, ponti

Euxini, spatio breviori contrahis undas.

Exin supremos ubi jam cepisset honores,

Lazarides Divus, priscorum more parentum

Reliquias molli gremio telluris humatus;

Ilicet omne genus pompae comitantis, ab alto

Colle ruit praeceps, totus latera ardua clivus

Calcatur pedibus terra haeresciente lutatis,

Tendunt passus tamen haud remorante deorsum,
 Ac veluti summis errans in montibus olim
 Grex ovium, lente, nova pabula tondet, eundo;
 At si forte lupum silvae ostendere latentem
 Vicinae, aut nares veniens odor inde sagaces
 Pertentat penetratque canum, latrantibus illis
 Lanigeræ fugiunt pecudes; clamore magister
 Nequicquam effusas cursu prohibere laborat.
 Praecipitant, lapsuque pedes celerante feruntur;
 Talis erat turbæ facies de colle ruentis
 Iam nulla serie; nec enim ratione prioris
 Ordinis ulla habita, passim sine lege redibant.
 Atque ut erat melior jam pars exacta diei,
 Pondere nec quisquam ventris tardatur onusti.
 Ipse novos contra venientibus ardor edendi
 Accelerat motus, addit pedibusque vigorem
 In patinis errans animus, pateramque volutans,
 Iam dudum, et grato captus nidore culinae
 Divitis, extra aedes longe per rura vagante.
 Atque voluminibus tendentis ad aethera fumi
 Sollemnesque procul velut invitantis ad escas.
 Sic reduces ad tecta sibi assignata recurrunt
 Hospitio, cuncti; gravidas Jalacuta receptis
 Hospitibus vix ferre domos onerata valebat.

Interea coeli a templis Phoebea remota
 Lampas erat, fuscis terrasque umbraverat alis
 Frigida nox, accensa tamen funalia vulgo

Ardentesque faces, noctis vicere tenebras.
 At media rursus prorsum trepidatur in aula
 Discursu vario, funebribus omnia coenis
 Atria adornantur, multo fremitantque tumultu.
 Defuncti domus omnis habet triclinia, quotque
 Intus erant aedes, totidem in coenacula versae
 Atque novem longis instructa palatia mensis
 Omnino, sacris epulisque parata fuere.

Vestibulum ante ipsum late quadrata patebat
 Area praeterea, faex infima plebis egenae
 (Cui tegimen lanae nigro de vellere tela
 Praebuit, ipsa sibi propria quam conficit arte.)
 Stans Iove, turmatim velut agglomerata, sub ipso,
 Faucibus hanc siccis, stomacho et latrante replerat.
 Subliciae his tantum positae pro tempore mensae,
 Dissectis ferra e tabulis, quas nulla dolarat
 Fabrilis tamen ante manus; tegumenta faceffunt
 Hinc procul, instratae nec erant mantilibus ullis.
 Non ibi cassiteros, crystallina nulla relucet.
 Lignea pro vitreis stant pocula, proque patellis
 E stanno aut alio fuis quocunque metallo,
 Ficilibus capitur cibus, inde sitisque levatur,
 Ligna vices candelabri subiere forata.
 Et jam perpetuo confederat ordine plebes
 Sedibus adversis, expectandisque fremebant
 Ad mensas dapibus, multo sermone; famaeque
 Tempora pauca morae vix jam vix ferre valentes

Dentibus urgebat panes arrodere solos
 At simul in tabulis allata cibaria longis
 Conspexere, silent, manibus tum scilicet omnis
 Res agitur, dextrae referuntur ad ora citatae
 A patinis, et ad has iterum tenduntur easdem.
 Temporis in puncto quas possis cernere inanes.
 Ut ventris tanta est rabies utcunque repressa,
 Gutturâ restabant sitientis hiantia turbae,
 Bacche tuo dulci quoque perfundenda liquore.
 Ergo cadis fervata, modo et deprompta vetustis
 Vina ministrantur; testam manus omnis habebat
 Vsis his excoctam et de fornace rubentem,
 Impletamque meri, tum verso ad sidera vultu
 Lenaeum invergit laticem atque ingurgitat in se
 Rusticus, inversi fundo cyathi astra vidente,
 Ac Semeles puero in Stygium labente barathrum,
 Aethereum credas bibulis ut cornibus undas
 Oceano injectis arcum forbere marinas,
 Atque imbrem terris jam jam impendere futurum.
 Vno eodemque mero curisque sitique fugatis,
 Cornua fumuntur, virtus jactatur agrestis,
 Cuique sua. Hinc irae, hinc facies incensa rubore,
 Iurgiaque et permixta minis convicia crebris,
 Atque ingesta animae maledicta obscœna sequuntur
 Hungarico de more. furor neque constitit intra
 Verba, sed alterius nodatos ecce capillos
 Arripit hic, terrae applicito superinstat anhelus

Ingeminans ictus, crepitat caput omne latiusque
 Verbere; tunc subita sonat implorata Quiritum
 Voce fides, rauco et fur, fur, clamore citatus
 Tergemino; reditura putes convivia prorsus
 Ebria, nubigenis celebrata bimembribus olim
 Pirithous cum te sibi jungeret Hippodamia.
 Sed bene quod portas omnes statione tenentis
 Militis accursu celeri compressa quierit
 Seditio, Bacchi nimio commota calore.
 Sic tandem coetus forti madefactus Iaccho
 Solvitur, ac lingua et gressu titubante redire
 Conantur, potumque trahit non sicca maritum
 Vxor, et hic patrem manibus tenet, alter amicum,
 Lapfantes ambo confurgentesque subinde,
 Quisque suos iterum donec petiere penates.

Atque ea sub divo dum pro foribusque geruntur,
 Interius mensa procerum quoque rite parata,
 Ponendis dapibus jam tintinnabula signum
 Ediderant, unctis onerataque fercula coenis
 Multiplici cunctas missu portantur in aedes.
 Quae Salios exultantes carmenque sonantes
 Exaturare queant. aciem fulgore tuentum
 Vasa repercusso stringunt pretiosa lucernae
 Candida porrectae in longum velamina mensae,
 Innumero super haec numero mappaeque minores
 Quadrati ad formam tenui de sindone textae,
 Intactam candore nivem obscurare valerent.

Quid discorum orbes coner memorare rotundos?
 Quos alio mittunt habitantes orbe Britanni.
 Quid solido argento perfecta manubria cultris,
 Quadrifidoque simul rutilantes cuspide furcas?
 Denique regifico plane instrumenta paratu
 Omnia lucebant, nec erant quae vilia posses
 Dicere jure, virique haud convenientia talis
 Funeribus, vitam semper qui duxerit omnem
 In medio splendore suam, rebusque beatis.
 Summates tum deinde viri, matresque nurusque,
 Conclavi e retro posito, per limina, bini
 Procedunt, matrona virum, virgo sed ephebum
 Ductorem sequitur; coenatio tota vocato
 Hospite completur, fella manibusque prehensa,
 Stant famuli circum longo ordine quisque remoti
 A mensis paullum, fere parietibusque propinqui.
 Egressos postquam domus ampla exceperat omnes,
 Mox epulas circumfistunt; modicove filetur
 Tempore, dum tacito mussantes ore precantur.
 Hinc famuli accurrunt, dominoque sedilia promti
 Supponunt dominaeque suae; post tergora deinde
 Consistunt; orbes nitidi micuere sub alis.
 At proceres multo tandem cessante sonore,
 Compositi ad mensam carpturi alimenta sedebant,
 Pectoribus mappae dependent omnibus albae.
 Atque viri capita intecti, pariterque puellae,
 Sed matres curta redimitae tempora mitra,

Vescuntur; totique dabant primordia coenae
 Fervida jura, orbis primo partita per omnes,
 A Lacedaemonio multum distantia jure.
 Iure Syracosio quod non placuisse tyranno
 Fertur, at haec poterant sine vel sudore placere
 Illi etiam, et quamvis tenero arridere palato.
 Hinc lances epulis circumportantur onustae
 Dapsilibus, quantum et quicquid libuisset ut ipse
 Acciperet conviva sibi. Post terga ministri
 Cursantes discos mutant, lautosque reponunt
 In mensam, at pingvi maculatos jure, cibique
 Reliquiis adimunt, et eos ferventis aheni
 Submersos latice abstergunt mantilibus udis.
 Ocius hinc redeunt tergis et herilibus adstant
 Iussa expectantes intentique ora tenentes,
 Pars scapulis pendente fago vestita, nec ipsas
 Promisso tamen ad nates, tunicave tegente
 Vix costas, vix et medium sub pectore ventrem.
 Pars vero Austriaca nuper deducta Vienna,
 Seu Germana genus, Franco seu nata parente,
 Veste peregrina hospitibus contestata ministrat.
 Hi simul ac potum poscentia verba sedenti
 Exciderant domino, currunt, abacumque petentes,
 Pocula terna ferunt argento imposita nitenti,
 Murrhina, sive istis aliquid pretiosius extat.
 Vnus erat vini cyathus, fontisque recentis
 Alter item plenus, patulo quibus additur ore

Vnus

Vnus inanis, in hoc temeto lymphâ domando
 Miscetur, validi ut nervis nocitura Falerni
 Frangatur virtus, ponatque subacta furorem.
 Dumque ita septeno mutantur fercula missu,
 Magnifica in multam durant convivia noctem.
 Et tandem, elixis, succedunt assa, remotis,
 Dama, lepus, cervi, et raræ genus omne ferinae.
 Iungitur his lactuca oleo viridante peruncta,
 Atque acri saturanda liquore rubentis aceti.
 Granaque cum musto defervescentia recenti,
 Et lacrymas, sed non tristes, motura, sinapis.
 Et quæ præterea tenui comprehendere versu
 Si fortasse juvet, nulla tamen arte liceret.
 Denique non mensas nux ornat et uva secundas
 Vilis, at Eoï bellaria solis odores
 Quæ sapiant, et melle gulæ fastidia vincant.
 E vitis demum psythiæ confecta racemis
 Passa ministrantur, nil concessura liquori
 Nectaris; illa quidem potuit vel turba Deorum,
 Aethiopum ad mensas epulata, bibisse libenter.
 Inde cibo hospitibus cunctis vinoque relictis,
 Fit sonus, assurgunt, famulique sedilia retro
 A mensa retrahunt, omnesque silentia rursus
 Momento præstant, taciturna et voce precantur.
 Tum stantes fremere incipiunt, conclave propinquum
 Hi repetunt, alii tectis mansere sub istem.
 Deinde in congressus bini ternique recedunt,

Nar-

Narrando ut variis de rebus tempora fallant.
 Vina animos cunctis libertatemque loquendi
 Praebuerant, et sponte sua sine fine, parata
 Argumenta aderant rumoribus apta ferendis.
 Interea celeres mensam remove ministri
 Maturant; semesa foras opsonia multis
 Exportant, sibi post paulo absumenda, catinis.
 Hic Cereris tostae fragmenta recolligit alba
 E mensis, cultros alius mappasve recenset
 Dinumerans; majora manu sed lintea bini
 Distendunt juvenes, prius excutiuntque decenter,
 Postmodo convolvunt, arcis tum denique condunt.
 Nec tamen his finem rebus convivia factis
 Obtinuere suum. Stillati dulce liquoris
 Est genus, Italia coquitur tellure, sed illinc
 Intextis scirpo vitris et vimine junci
 Contorto; inscriptis titulosque, Bononia, vestros
 Diffusum, nostras etiam transfertur ad oras,
 Et rubro aut viridi, flavoque insigne colore,
 His quoque jam prostat pretio venale tabernis.
 Hoc potu calices ubi complevere minutos,
 Hospitibus pueri apportant ex ordine cunctis.
 Accipiunt illi digitis comprehensa duobus
 Pocula, pitissantque prius, mox funditus omni
 In discum, mellito humore exhausta, reponunt.
 Hic modus, haec epulis funebribus ultima tandem
 Meta fuit. Suprema viroque soluta beato.

Quant-

Quando igitur procures nil jam superesse videbant,
 Aedibus in mediis rursus coëre, Valeque
 Dicto atque accepto, taedarum ad lumina cuncti
 Discessere domo; famulorum lingua sequentum
 Haesitat, et male quam pedibus tam mente vacillant,
 Ruētantes et frustra mero commista vomentes.
 At domini incassum minitanti murmura fundunt,
 Hospitiumque petunt, media jam nocte, quieti
 Confestim grato fruituri munere somni.
 Sidera sed postquam Tithoni extinxerat uxor
 Oceano surgens, cum stratis tecta, tuosque
 Pilentis vecti, fines, Jalacuta, relinquunt.

III.

A D F U N U S

I L L. L. B.

NICOLAI KEMÉNY.

ANNO 1775.

Vir bonus, et qualem consultus Apollo repertu
 Haud facilem docuit, multisque e millibus unum
 Vix tandem invenit, (caecis licet ille sub antris

Cer.

Cernere cuncta hominum momento posset in uno)
 Rara avis est, ovoque minus progignitur omni.
 Omnia Grajorum quamvis monumenta revolvās,
 Perpaucos animi videas probitate Solones,
 Aut illi similes, Regis qui dona Philippi
 Respuit; Aëtaeo sub carcere quique cicutas
 Ferales hausit laetus; sine crimine quemque
 Testa nocens patria pepulit; quod nomine Iusti
 Ante alios ferri cuperet. Romana vetustas
 Illa quidem fortasse queat numerare Catones
 Et Curios plures; Fabia de gente vel illum,
 Affore dicebat veluti de nube procellas
 Vnde sibi Poenus. Bonitatis honore sed omnes
 Numinis Idaei longe superaverit hospes.
 Forte Iovis, mentes hominum, portenta per Urbem
 Terruerant, gemini soles, fulmenque tremendum,
 Horrendi strepitûs exauditique fragores.
 Nec mora, Cumanae carmen fatale Sibyllae
 Inspicitur bis quinque viris, responsaque dantur:
 Matre cares, Matremque tibi, Romane, require.
 Adveniens sed erit casta de Tybridos undis
 Excipienda manu. Patribus sententia fortis
 Obscurae nunquam fatis intellecta patebat.
 Consultitur Paeon, Matrem jubet ille Deorum
 Idaeo de monte domum, Romamque referri.
 Mittuntur proceres Phrygia tellure petitem
 Adductumque Deam; pictis quae in vecta carinis

Ostia

Ostia jam Tusci fuerat subitura fluenti,
 Cum gravis ingenti cura rogitare Senatus
 Coeperat, in tota quisnam foret optimus urbe,
 Illius ut manibus genetrix accepta Deorum,
 Innocue posset muros intrare Quirini.
 Iudicio cuncti, solus Nasica, Senatûs
 Optimus ante alios populo reperitur in omni
 Romulidum, dignusque Deam tractare putatur.

Tempore si nostro parilis commota fuisset
 Quaestio, de patriae quisnam modo civibus unus
 Scipiadae similis, vitiorum labe careret;
 Nicoleos Kemenyinus erat, cui palma daretur.
 Sive genus spectes priscis majoribus ortum;
 Innumeri numerantur avi; de Principe sangvis
 Ducitur ingenti; cedat Nasica vetusto
 Stemmata, concedat Cornelia tota propago.
 Abstulit illius quod Iberia saeva parentem
 Perfidus Aufonias cum frangeret Annibal urbes,
 Non tamen huic aequandus erit; qui mille priorum
 Pro patria effudit, nullo dubitante, cruores.
 Sed quoniam virtute bonos metimur et actis
 Non generis splendore, viros; alienaque turpe
 Facta in postgenitos, esset, transferre nepotes;
 Ipsa viri virtus, vitaeque exempla docere
 Qui fuerit, debent, iustasque rependere laudes.
 Principio rectos superis de rebus habebat
 Naturaque Dei, generoso in pectore sensus.

Ingenerant quales sacrata volumina Christi
 Mentibus humanis coelesti lumine tactis.
 Illorum haud similis, sua quos sapientia demens
 Abstulit in praeceps, noctique addixit opacae.
 Namque ubi se solos sapere atque videre putarent,
 Induxere animos stolidi ratione tumentes,
 Auctorem Christum fontemque negare salutis
 Aeternae, et quicquid divina oracula pandunt.
 Longe alia in Nostri steterat sententia corde,
 Cui nihil in vita potiusque priusque fuisset
 Religione, Dei scriptis et numine libris.
 Hos versare manu raro cessante solebat,
 Hinc normamque suae rectam depromere vitae,
 Quaeque forent fugienda homini, contraque petenda,
 Atque fides etiam veris quibus esset habenda,
 Pagina sacra virum fatis una superque docebat.

Hinc in eo junctim sedem chorus omnis habebat
 Virtutum propriam, vix ut mihi dicere detur,
 Principe quae memoranda loco, ponenda supremo
 Quaeque sit; Illa sacrum ducat tamen agmen earum
 Proxima quae superis mortalia pectora reddit,
 Persimilesque Dei lutea compage revinctos
 In terris animos coelestibus inserit astris.
 Haec praedulce gerit virgo Clementia nomen.
 Ipsa etiam, quamvis pugnantia, pace ligata
 Haec elementa tenet mundi; coelisque relictis
 Tota viri corpus mentemque infederat hujus.

D

Nam

Nam quis eo potuit poenarum parcior unquam
 Esse? quis in fontes erat ignoscentior alter?
 Non odiis certare sed integritate paratus,
 Saepe licet dentes in se pateretur iniqui
 Livoris, peracerba ferens indignaque multa,
 Nobilitate tamen cuncta haec concocta remisit
 Plus quam Spartana. Nec enim Clementia turpem
 Vindictam fineret secum una in fede morari.
 Quin neque flammato vultu, rabieque rubenti
 Irarum, quamvis injuria magna, notare
 Hunc poterat, lenem contra placidumque videres
 Perpetuo, motusque animi sub corde prementem.
 Nec tamen idcirco lentum ignavumque vocares,
 Semper iter medium sed cum ratione tenentem.
 Asperitas aberat, simul indulgentia longe
 Prava faceffebat; modus ex utroque retentus,
 Temperie media justas stringebat habenas.
 Sic famulis dominus misto metuendus amore,
 Et natis verus pater apparere solebat,
 Vt foret ambiguum, magis an vereantur amentne?
 Tanta viri bonitas passim vulgata, trahebat
 Illecebris ad se validis genus omne clientum.
 Non opus hic servos vinclis retinere catenae
 Carceribus claudive fuit; nec oportuit unquam
 Quaerere sollicito, velut est quaesita, labore
 Filia Persephones, nullo tamen orbe reperta.
 Sponte sua minus acciti, parere volentes

Certatim huic domino currunt, laetique ministrant:
 Quid vicos memorem totos, qui rura colentes,
 Servitio oppressi misero, juga ferre tyranni
 Cum detrectarent immania, mite subire
 Imperium Nostri votis cupiisse libenter?

Altera jam nobis praebet se Diva videndam
 Templâ tenens eadem, germanae adjuncta forori
 Sancta Fides; priscis mortalibus illa frequenter
 Culta, sed hoc aevo rarissima; quippe latere
 Cogitur, eque hominum centenis millibus uni
 Vix hodie conspecta, vel est auditaque fando.
 Vera loquar, nemo est magnae qui non sibi laudi
 Turpia fallacis ducat perjurâ lingvae.
 Fraudibus atque dolis sunt omnia plena, Deorum
 Sacra colit nemo, nisi qui cupit esse videri
 A populo sanctus, qui praetulit utile honesto,
 Denique cui ficto verae pietatis amore,
 Verba dare est animus, stolidoque imponere vulgo.
 Iam vero quibus est adeo deludere Divos
 Pro nihilo, quid non illos audere putemus?
 Nam quid amicitiae jucundo foedere terris
 Sanctius, et tanta cum religione colendum
 Dii concesserunt? quotus est modo quisque sed inter
 Mortales, cui non pedibus calcata jaceret
 Omnis amicitiae conjunctio? quive tenacem
 Constantemque fidem juncto sibi praestet amico?
 Scilicet in primis huc se Simulatio veri,

Humani generis certissima et unica pestis
 Inferit, et vapido vulpem sub pectore gestat.
 Qua duce nunc et initur amor, servatur et idem.
 Impia, nam blando fraudem praetexere risu,
 Ac laeta celare gravem sub fronte dolorem,
 Mox contra gemitum laeto de pectore tristem
 Edere, quin etiam lacrymas non sponte cadentes
 Invitis docet ex oculis profundere; verbis
 Semper ad arbitrium fic, ut jubet ire coactis.
 Ergo ubi tuta Fides? quo condita corde lateſcit?
 Illa hac aede sibi constantem naſta quietem,
 Inde viri cunctis hujus regnabat in actis.
 Qua sine non unquam quicquam ſuſcepit agendum,
 A puero ſincera ſolens ac vera referre,
 Falſa loqui nunquam. Si quid promitteret, ejus
 Et memor et praestans; ratus hoc nil foedius eſſe,
 Quam ſpondere aliis nunquam quae reddere cures.
 Ipſa e fronte legi poterat quid corde foveret,
 Non aliud lingua promens aliudve recondens
 Pectore, certa ſuae mentis nota vultus ut eſſet.
 Quippe animus illi contra ſua ſecula rectus,
 Fraude vacans, fucove carens, artiſque dolosae
 Neſcius, et falli potius quam fallere ducens.
 Hac et amicitias, ceu firmo adamante, ligare
 Sveverat ille Fide, conſtanti lege colendas.
 Haec eadem Magnes fuerat virtute, marito,
 Qua ſibi Chriſtinam (ferri cognomen habentem,

At

At mores auri ductos meliore metallo,
 Et quicquid lapidum legitur de litore rubro
 Vincentes,) captam veluti connecteret artè.
 Quin neque Magnites blandis ita viribus ad se
 Attrahit arcani miro spiraminis actu,
 Atque sibi ferrum rapit, accurrensque maritat,
 Foederis ignoti nodis et amore retentum;
 Quam sibi Nicoleos fidei per vincla jugalis
 Christinam vitae sociam lectique tenebat
 Adstrictam, talique aliud de conjuge questam
 Nil unquam, nisi quod raptus modo morte fuisset.
 Ille etiam contra quid sit vixisse beate,
 Hanc nisi Divorum manifesto munere adeptus
 Duxisset, se scire unquam potuisse negabat.
 Inque hac optatam, curarum mole gravatus,
 Saepe fatebatur sola reperire quietem.
 Illa viri castum septem signarat amorem
 Pignoribus caris, sexu e meliore sed unus
 Ex illis superat, tantum tamen instar in uno est,
 Multorum ut merito videatur morte redemptus.
 In quo spes steterant et amor et cura parentis
 Dum fuit in terris, nec eum spes illa fefellit.
 Talis inest puero sancti genitoris imago,
 Tantus in ore pudor, fidei, pietatis amorque,
 Ut scires animum non astra petisse paternum,
 Sed juvenem in nato circum modo ferre figuram,
 Corpore qui fuerat clausus formaque senili.

Huic Natura parens penetrabile mentis acumen,
 Ingenii motus celeres, acremque vigorem
 Indidit; ac veluti fittas ubi corripit ignis
 Momento stipulas sonitu crepitante perurit,
 Haud aliter quaecunque hausit dictata magistris,
 Aut libris oculo rapuit subiecta legendis,
 Fixa animo, memorique haerent in mente reposita.
 Iam trifidae volvit Sophiae decreta, simulque
 Euclidis ducit radios in pulvere docto.

Quid? quod ab ore sonat pariter sermoque Latinus
 Teutonicusque, gravi discendus uterque labore?

Haecenus haec. Nato, patrem cane, Musa, relicto,
 Inque viam, qua de paullum digressa fuisti,
 Fac redeas, seges est amplissima laudis in illo
 Materiesque super. Nec enim transire decebit
 Iustitiam, quae fas quae jus servare iubebat,
 Et legum praescripta sequi; sua reddere cuique,
 Vtilibus stabili studio praeponere honesta.

Non ita Grajo homini curae haec cordique fuerunt,
 Qui vetuit furtim Persarum incendere classes,
 Vt patriam potuit magno expedire periculo,
 Hostibus hoc pacto fractis, opibusque minutis,
 Vrbe sua ancipiti dubioque timore levata.

Ille Faliscorum pueros, tradente magistro,
 Redderet, ac medicum, manibus post terga retortis,
 Spondebat tacita qui tollere tabe Molossium,
 Huic ipsi domino, regique remitteret ejus,

Fabriciis aequi studio par, atque Camillis.
 In partes etiam patrimonia cuncta secari
 Nam voluit justas, si denormasset agellum
 Angulus ille vel hic, non tristior inde redibat.
 Divitias et opes nihilo minus alma rependit
 Terra viro, justisque albebant messibus agri,
 Et gravidi montes Lenaei munere patris.
 His bene contentus, nihil invidebat habenti
 Plura, nec argenti fitis insatiabilis illum
 Vrsit, avaritia procul inde faceffere iussa,
 Quae multos coquit, infanaque cupidine torquet.
 Nam reputans, quanto, dare quam accepisse, beatum
 Sit magis, e larga tribuebat dona per omnes,
 Munificave manu multos fatiabat egentes.
 Haud tenebris damnato auro, impensoque vicissim
 Molibus in coelum ducendis, atque superbo
 Vertice sublimem procul irrumpentibus aethram.
 Missile nec quamvis, populo rapiente, pluisset,
 Vtiliora tamen manus haec fundebat abunde,
 Quam quibus abjectae plebis favor, auraque vulgi
 Captetur, prensaeque manus, de more, potentum,
 Nempe mala omnino procul ambitione remotus;
 Sed si templa Dei, jam jam ruitura videret,
 Sive novem delubra essent condenda sororum
 Thespiadum, vel si cultor foret ullus earum
 Aeris inops, alio mittendus sole calentes
 In terras, melius florent ubi Palladis artes,

Denique nullus ab hoc non consolatus abibat
 E tantis, quicumque fores pulsaret, egenis.
 Luxuries alios effeminet; alea fallax
 Et pernox teneat, male partas perdat opeſque.
 Iſte ſibi poſito, noctes traducat inertes,
 Pervigiletque mero; putri convivia luxu
 Curet, edat, potet, pergraeceturque, valentes
 Advigilans ſtupris hebetet caligine ſenſus,
 Et faciat quicquid maleſvada libido tuliffet.
 Alter honorandos circumpoſiturus amiſtus,
 Veſte ſuae gentis ſpreta fortisque rejeſta,
 Aere ſuos alieno exhauriat ipſe nepotes.
 Talibus et meritis vulgo cantata feratur
 Fabula perque urbes, per compita, digna cachinnis;
 Hiſce voluptatum non irretitus ab hamis
 Non modo Noſter erat; ſummo quam diſtat Olympo
 Vmbrarum locus in Ditis regione ſilentum,
 Tam diſcedebat, tanto et meliora ſecutus
 Cum tota ipſe domo, nulla unquam labe notata,
 Ac ſclerum immuni vel ſuſpicionem malorum.
 Sacra Bonae qua rite Deae celebrata fuiſſent,
 Quamque ſibi optaſſet tetrica cum Pallade Mater
 Veſta, ignem ſolitaeque ſacrum ſervare puellae,
 Flagitii poenas horrenda morte luentes.

Sed quota pars, animi leviter memorata bonorum
 Haecenus eſt, quibus effuſit ſanctiſſimus heros?
 Non opis eſt noſtrae per ſingula currere linguae,
 Nec

Nec fatis oris adest; parili sermone sonare
 Conantem, subito vires carmenque relinquunt.
 Si calamo strepitare levi vel arundine pergam,
 Deterat egregios, modulator ineptus, honores.
 Hanc tamen in partem, quoniam peccare necesse,
 Peccandum potius; nec gloria vana canentis
 Quaeritur, hunc maneat decus inque redundet eundem.
 Vera referre iuvat; grandi suffulta cothurno
 Sint procul; his falso tollantur in alta superbi,
 Quo vixere modo, simili laudentur et ore.
 Noster enim fastu nunquam turgebat inani,
 Nube supercilii neque despiciebat ab alti
 Mortales, nullis etiam majoribus ortos,
 Atque loco natos humili. cuicunque licebat
 Affari, et solita cum libertate loquendi
 Sermones miscere, jocisque aspergere honestis.
 Atque rogare, rogataque respondere vicissim.
 Candida simplicitas narrantis ab ore fluebat,
 Cauta gubernaret tamen ut prudentia lingvam,
 Evitans ne forte quid effutiret ineptum,
 Aut salibus, quenquam, nimium mordacibus usus
 Laederet, ignarus miscendi felle lepores,
 Facta vel absentum Theonino dente petendi.
 Illa venenato veniunt e fonte fluentia,
 Perlita nigranti sunt quorum pectora succo
 Aequore deserto piscis per inane volant.

Peste carens tali vitam Kemenyinus agebat

Nulli hominum factis, nulli dictisve nocentem;
 Vir bonus ad normam plane perfectus et ungvem.
 Iudice sed Christo, bonus, haud Zenone, magistro.
 Ignoscebat enim, miserebaturque, nec omne
 Delictum, scelus, et pariter peccare, putabat
 Qui patrem, gallumve neci letoque dedisset,
 Supplicii haud similes poenas ab utroque reposcens.

His ubi tam sanctis vitam virtutibus omnem
 Ornasset, superoque viam munisset Olympo,
 Quid fuit optandum potius, quam fine beato
 In terris clausa liceat discedere luce?
 Id quod si merito divinitus accidit ulli,¹
 Contigit huic Nostro, placida requiete soluto,
 Non morte extincto. Nec enim mors illa putanda est,
 Sed vel grata quies fesso, vel blanda soporis
 Munera, nocte graves animi pellentia curas.
 O divine senex, quam te, mea Musa, libenter
 Concelebrat, moresque tuos! quae testis et ipsa
 Virtutum praefens fuerat persaepe tuarum.
 Eximiasque adeo tenui modulamine laudes
 Si tetigit, nulla ducit sibi parte verendum
 Turpis adulatrix, mendacis et oris haberi.
 Nec metuit ne rem celebrari carmine dignam
 Materiamque sibi non sumserit. Illa profecto
 Maxima non tantum, sed sola atque unica laus est,
 Quam pietas, quam vita insons et criminis expers,
 Integritas animi, mores rectique merentur.

Non

Non bello domuisse orbem, gentesque remotas
 Injustis vicisse armis; fudisse cruores
 Immenfos; nomenque sibi peperisse per artes
 Infantes animum vano rumore tumentem,
 Quae faciant digito monstrari et dicier, Hic est.
 Ipse fatebaris quo te gaudere susurro
 Vertice aquam portantis anus, Demosthenes, olim.
 Immanes tamen haec praeconia ferre latrones
 Et quos cuncta tegunt infanda piacula, possunt.
 Ergo viri fortis nomen, doctique, tuentur
 At nulla ratione boni, si vera loquamur,
 Sive sit exacta virtus trutinata bilance.

Sed quoniam exuto mortalis corpore vitae,
 Coelestem Noster tetigit novus indiges aulam,
 Inter et astra locum merito fortitus apertum,
 Vnde mare et terras, fluvios, despectat et urbes,
 Quosve sibi caros habuit, dum vita manebat;
 Hinc mihi fulgenti circumdatus ora nitore,
 Apparere suis, forma majore, videtur
 Humana ante oculos, ac talia dicta referre:
 Desine jam lacrymis fidissima et optima conjux,
 Ossa mea et cineres urgere fidelibus usque.
 Viximus, et quantum Deus ac natura sinebant,
 Floruimus; per nos suboles fuit addita genti
 Pulcra meae; Nostro de sanguine nata superstes
 Teque aviam, me fecit avum. Communis utrique
 Natus adest, (multos utinam victurus in annos

Ad-

Adsit!) in hoc mea viva tibi superabit imago.
 Hic referet virtute patrem; quotiesque videbis
 Hunc tu, me toties in eo spirare putato.
 Quemque probavisti nobis ambobus amorem,
 Ille habeat solus, totum modo confer in unum.
 Hic, modo vivat, erit rerum tutela tuarum.
 Atque ubi mox faciem tibi ruga senilis ararit,
 Hoc eodem poterit requiescere tuta senectus.
 Invida quod nobis festinaque fata negarunt,
 Ex illo ostendent tibi, prosperiora, nepotes.
 Pone modum lacrymis igitur dulcissima confors,
 Ac noli miserum, penitus nullumve putare.
 Sum certe ac felix, longequae beatior illo,
 Qui fueram donec mortalia vincla gerebam
 Corporis, ut nosti, semper mala plurima passus.
 His ego jam curis, longe super astra remotus,
 Liber ago, laetusque fruor sub Principe Christo,
 Gaudia tanta animi, quae nec mea verba referre,
 Nec mens ulla queat fragili cognoscere sensu.
 Quam tenui in terris, non est ea vita vocanda,
 Quin potius miserae complebit nomina Mortis.
 Certe ego nunc vere videor mihi vivere primum
 Occoepisse, diem cum vos censetis obisse.
 O tibi as esset puncto si temporis, uxor,
 Haec bona quae teneo summis libare labellis;
 Vt minimi faceres quae tam miratur amatque
 Humanum genus! Vt cuperes excedere primo

Tem-

Tempore quoque illinc, ad meque venire volando!
 At nemo ante diem, vitae statione relicta,
 Evaluit fixum, fati numerosque solutos,
 Hic ubi nunc ego sum fedes habitasse beatas.
 Quare age, cujus adhuc vitae studiosa tenorem
 Servasti, haec eadem vestigia perge sequendo.
 Tempus erit, cursu, quo tu quoque rite peracto,
 His mecum in templis aeterna pace fruire.
 Nunc tibi commendo communia pignora, proles.

Filia, tu juveni jam pridem nupta marito,
 Ante oculos cum sint exempla domestica vestros,
 Nil opus est aliena petas, modo respice matrem.
 Hanc imitare libens, cunctis hanc exprime factis.
 Hujus tu mores, quod agis, sectare pudicos.
 Hujus ad exemplar sat erit vel amare maritum,
 Vel quoscunque ex te paries, educere natos.
 Quam si audire voles, nunquam te devius error
 Praecipitem dabit, et nunquam non recta sequeris,
 Digna domo nostra, hac semper ratione, futura.

Denique, dulce meum vel post mea fata levamen,
 Nate, tuae genti decus addite, summa voluptas
 Qui mihi semper eras; jam te quoque voce suprema
 Alloquor, et quando moriens mandata dedisse
 Non potui, hoc saltem, vice patris, tempore fungar.
 Huc ades, et cari bibe nunc praecepta parentis
 Auribus arrectis; animisque et corde reconde,
 Care puer, quae te praestent servata beatum.

De-

Degere quo liceat pacto feliciter aevum,
 Haec facito teneas imis inscripta medullis :
 In primis venerare Deum, cole sacra; sed ante
 Scire opus est, qua sit Numen ratione colendum.
 Ipse sui cultus leges tulit, ipse viamque
 Quam teneas, Christo duce, monstravit apertam.
 Christo igitur Christo sapias doctore, nec ullum
 Posse puta cultum Superis deferre placentem
 Hoc sine, te; praecepta legas, meditare, frequenter
 Illius et monitis mores compone magistri.
 Teste quod ipso te memet fecisse, triumpho.
 Vnum illud tibi praecipue, praeque omnibus unum
 Praedico, repetens iterumque iterumque monebo;
 Nulla tuam retro vertat sapientia mentem
 Humanis concepta animis et nata cerebro.
 Neu fallare, vide, speciosa vocabula fronti
 Praescribat licet illa suae; desiste moveri,
 Occultum latitat penitus sub ventre venenum,
 Doctrinam inficiens verae pietatis, et haustu
 Mortiferum virus circa vitalia fundit.
 Ergo si qua fides patri, si vera monenti,
 Hos tu praesertim scopulos vitare memento.

Deinde, licet nemo procerum generosior est te,
 Nullus imaginibus magis illustratus avitis,
 Nobilitate quidem nulla mercede coëmta,
 Nec factis auro proavis; verum ordine longo,
 Magnificum titulos retro numerare vetustos

Majorum poteris, si qua est ea gloria; sed tu
 Sangvine censeris non tam gaudebis avorum
 Quam propria virtute tuos superare parentes.
 Ingenium splendore premi committere noli
 Nominis, at justo librabis pondere lances.
 Quo magis antiqua genitus de stirpe fuisti,
 Hoc majore animo decet incubuisse labori.
 Turpe puta sola te nobilitate tueri,
 Quod viles animae faciunt, luxuque fluentes
 Deside, nec nisi quae nunquam fecere, crepantes.
 Sperne voluptates, nunc est tua navis in alto,
 Sirenesque ratem cantu retinere laborant.
 Tu malo affixus, vel ceris oblitus aures,
 Effuge, nate, dolos, nec tu bibe pocula Circes,
 Pascere vel loto, ne sint tibi causa doloris.
 Contemplator apes, quam dulcia mella propinent,
 Triste sed exiguo spargant de corpore vulnus,
 Non alios spondet fructus malefana voluptas.

Quandoquidem necdum tibi venit adultior aetas,
 Vix aliquot supra decimas emensus aristas
 Cum fueris; duros ego nec praescribo labores
 Nate, tibi; fatis illud habens si mollibus annis
 Institeris Musis, quae mox imitere, legendo.
 Quaeque voluminibus monumenta recondita priscis,
 Asservat vel Graja vel et Romana vetustas.
 Temporis haec testis, veri lux, atque magistra
 Fac tibi sit vitae, nihil est jucundius illis,

Nec

Nec simul utilius. Mirari parce proterva
 Iurgia, inexplicitos frustra nequentia griphos,
 Quae docet ars pugno similis. Tam pauca redundant
 Vnde bonae frugis, leviter gustata relinque,
 In meliora animi vires ac tempora fumens.
 Mox ubi jam firmata magis successerit aetas,
 Accrescetque animo rerum prudentia major,
 Ire peregrinas si forte juvabit Athenas,
 Inde cave scelus ignotum, moresque reportes
 Pro virtute malos, velut, impietatis amorem
 Contentumque Dei, vel quae memorata pudorem
 Incutiant. Ritus populorum ac jura notabis.
 Sunt artes, quibus ingenium limabis, honestae.
 Doctrinis igitur patriae te redde politum,
 Non vitiis corruptum aut ambitione refertum.
 Ante tamen patrios fines excedere nollem,
 Hospes ut esse domi pariter videre forisque,
 Quam tibi sit gentis ratio bene cognita vestrae.
 Ante Lares permulta licet praediscere longe
 Commodius, nec erunt alia tellure petenda,
 Quae propriis nascuntur agris, hortique ministrant
 Contigui ferme, haerentesque Penatibus ipsis.
 Disce igitur, quocunque loco, didicisse quod olim
 Ne te poeniteat, vitae quae postulat usus
 Praesentis pariter, pariter poscitque futurae.
 Sed quid, quove modo discendum; consule doctos,
 Non modo de libris sapientes atque magistros,
Quos

Quos sine iudicio stulte admirantur, adorant,
 Longe ipsi magis ac tu consultoris egentes.
 Neu qui iudicio vulgi maectantur honore
 Doctorum; semper malus arbiter esse profanum
 Suevit et a vero nimium discedere vulgus.
 Vsbis edoctos longis, rerumque peritos,
 Maturosque aetate viros, animique subacti,
 Consiliis adhibe, quorum dictata sequare.
 Quid praeiudicium possit, quid opinio rerum
 Anticipata animo valeat, vix credere, ne vix
 Nate, quidem te posse putem, si prodere pergam.
 Tam vasto sed nolo mari committere puppim.
 Adde quod ut capias vereor, quod tempus et aetas
 His minus apta tua est. Illud superesse monendum
 Arbitror; Annales patriis de rebus agentes,
 Haud abs re fuerit teneris replicare sub annis,
 Praesertim tibi, majorum qui gesta tuorum
 Invenias illic pulcerrima multa relatu.
 Hinc evolve duces, priscum paullisper in aevum
 Te refer, et veterum faciem quoque respice rerum.
 Magnanimos lustrabis avos, dextramque potentem,
 Inviictas belloque animas cognosce priorum.
 Pectora miraris morti devota? Ruentes
 Non Decii non Codrus erunt, neque Curtius ille
 Quaerendi; Duros propria de gente Simones
 Obstupuisse tuos, et despexisse Laonas
 Iure queas merito. Vin' tu laudare fidelem

In Reges animum? Princeps documenta Ioannes
 Certa dabit, testes Caesar Leopoldus et alta
 Austriaca de gente fati, patriaeque parentes.
 Illius meminisse velis, neque ponito quidquam
 In vita, ante fidem Regique Deoque ligatam.
 Quae temerata semel, nulla redimenda bonorum
 Congerie fuerit, labes contracta, nec ullis,
 Perfidiae, mergare licet, delebitur undis.
 Denique sunt alii plures, bellicae domique
 Hac de gente viri fortes, super aethera noti,
 Quorum facta, voluptatem tibi ferre, legenda
 Etsi non imitanda, queant; hos inter et illi,
 Qui *Bellatoris duri* cognomina habebant,
 Fulmina quod belli, violentis caedibus acres
 Turcorum obruerint populos; scit saepe cruentus
 Sangvine caesorum Marifus, testatur et Ister.

Caetera jam tandem nunc ad praecepta venire
 Tempus erat, morum; nisi te natura modestis
 Ornasset, prorsus nihil ut reprehendere jure
 In te ego, ni me animus fallit, vel amore paterno
 Abripior, possim. Restat, carissime rerum,
 Perpetuo maneat idem. mens cerea flecti
 Sit procul in pejus; crescat cum corpore virtus,
 Tu modo fac duces; committe perire nec unquam,
 Excubat ante genas qui nunc tibi, nate, pudorem,
 Atque illum, in tabula ingenuus qui frontis honestae
 Praelegitur candor atque optima quaeque minatur.

Iam-

Iamque valete omnes longum, memoresque parentis,
 Carae animae, vestri, lumen vitale videte.
 Sit facilis vobis Deus, ac feliciter aevum
 Degere vos faxit, tandem praestetque beatos!
 Namque mihi non ulterius concessa facultas
 In terris remanere fuit; mortalia curae
 Nulla mihi jam sunt; animis jam jamque videntur
 Effluere e nostris; meliora subire vicissim
 Incipiunt, superas urgentque revifere sedes,
 E quibus infernas fueram tantisper ad oras
 Depressus, Luna longe procul inde micante,
 Aspiciate, en! iterum sed nunc super aethera tollar.

I V.

AD EXEQUIAS

EXCELL. S. R. I. COMITIS

LADISLAI TELEKI.

ANNO 1778.

Tertius es, nulli tamen, o Telekine, secundus,
 Si quacunque viros expendere dote velimus,
 Quem mea Calliope turbata dolore, jacentem

Extinctumve gemit. Nascenti si mihi duram
 Hanc misero fortem triplices nevere sorores,
 Nostra sit ut semper tantum damnata sonandis
 Tibia funeribus rara probitate virorum;
 Quid prodest didicisse? oculos cur littera nostros
 Villa morata fuit? nec enim mea Musa futura
 Tanti erat, ut nostro crudebant vulnera cantu,
 Quaeque videbatur jam jam coitura cicatrix.
 Est etiam tamen in flendo nonnulla voluptas.
 Est aliquid memorare viri, post fata, perennem
 Virtutem tanti; laudesque referre merentis
 Tam bene de patria, pars est minus ultima laudis.
 Quodsi digna fatis non est mea pagina tali
 Persona; Voluisse sat est; neque carmina jacto,
 Ast animum, quo non alii concedimus ulli.
 A qua igitur titulos ducamus origine vestros,
 Sancte parens, dubiae pendet sententia mentis.
 Hinc tua nobilitas, vetus ac Telekina propago
 Hungaricas inter praecellentissima gentes,
 Me citat; Hinc vitae ratio rapit, illa per omnes
 Intemerata modos; si stemmate forte careres,
 Quae tibi jam vera pro nobilitate fuisset.
 Si tamen est edi pulcrum majoribus ullis,
 Aut fuit; hoc certe genus est, debetur origo
 Cui tua, quod primam sibi vindicat undique palmam,
 Progenies quaecunque sibi collata fuisset.
 Ac licet in vastis lateque patentibus oris

Europae, tumidus qua seu regnator aquarum
 Danubius torquet sua flumina, five Marifus,
 Chunorum innumeri de posteritate nepotes
 Illustri de stirpe fati, fulgore videntum
 Praestringant oculos; Telekenfi non tamen audet
 Se jactare parem genti gens ulla; supremam
 Occupat haec sedem virtutis jure paratam,
 Concessamque ultro; tum dein licet esse secundis,
 Deque loco inter sese aliis certare sequenti.
 Quem prius aggrediar? fastos veteresne revolvam?
 Atriaque antiquis monstrem plenissima ceris?
 Belligeri nomen referam Michaëlis? an illa
 Gloria Thespiadum Paullus trahat unica mentem?
 An tu, Lazarides quem ploravere Camenae?
 Aut quorum seriem vix vel numerare liceret.
 Longa mora est, sed opus nec erit revocare sepultos
 Ad vitam; magnae requiescant molliter umbrae!
 Lumina cum rutilent nostrum quoque viva per ac vum.
 Huc acies, huc quemque suas, animumque jubebo
 Flectere, si quis erit summa qui cernere in una
 Virtutum genus omne cupit. Profapia quaevis
 Caetera, laude sua non est fraudata; virosque
 Haec dedit insignes bello; prudentia Iuris
 Hanc ornat subolem; pietas laudatur in illa.
 Altera justitia claros producit alumnos.
 Ista pudicitiae fama celebratur; at omnes
 Virtutum Telekina tenet cognatio partes.

Omnia concurrunt in ea, quae singula summos
 Reddere conserunt homines. Si mentis acumen,
 Quod solet abstrusos rerum penetrare recessus,
 Obstupuisse iuvat; Telekino a sanguine fufis
 Hoc proprie natura parens in sevit habendum,
 Ingenio valeant ut vestigare sagaci
 Idque opera mire facili, quae condita fallant
 Mille aliorum oculos, quantumlibet hi quoque nati
 Aëre sub crasso fuerint minus. Vnde, quis unquam
 Abdita Musarum melius descendit in antra,
 Doctrinae vel opes puteo scrutatus in alto
 Eruit, et secum superas protraxit in auras,
 Quam vigor ingenii tenuis, quam mira facultas,
 Solertis quam vena potens, divinaque mentis
 Illorum quoscunque domus Telekina creavit?
 Quid? quod erat minime satis huic dare maseula tantum
 Pectora Palladias quae sint exulta per artes;
 Castalidum similes solita est generare puellas.
 Editus hic, necdum trieterida transiit infans,
 Cum sapit, atque usus rectae rationis in illo est,
 Cunctarum cupido causas cognoscere rerum.
 Mirantur quicumque vident, pueroque peractas
 Bis senas jurent hiemes, nisi forma recentes
 Mustea, vix vitae coeptosque ostenderet annos,
 Corporis et teneri molles sine viribus artus.
 Tempore nec fallit, neque spe deludit inani
 De se gaudentes quam praecepere parentes,

Talis erit qualis visus fuit ante futurus,
 Debita ni desit cultura. Quid amplius addo
 Verba? vel haec aetas dedit, hoc quod vivimus aevum,
 Tot talesque viros hoc uno a sanguine cretos,
 Ut praestare fidem, modico quae diximus ore,
 Quin longe superare queant. Huc, Mantua, vatem
 Mitte cothurnatis Aeneïa facta tonantem,
 Versibus; aut dubium, septem vos oppida, civem
 Huc date, materiam versent ut viribus aequam.
 Fortuna casuve aliquem si quando vel unum
 Gentibus ex aliis, feci per tempus, oriri
 Contigerit patriae civem, qui doctus habetur,
 Qui gravis et prudens, rebus nec ineptus agendis;
 Hunc veluti coelo lapsum veneramur, et ipsum
 Quo satus ille fuit, remur genus esse beatum,
 Instar avis Phoebi, quae morte renata parentis,
 Vnica quingentos fertur remanere per annos.
 Inclyta sed multis simul est Telekeïa proles
 Nominibus magnis, quorum vel singula summum
 Splendorem merito sibi conciliare valerent.
 Vir bonus et sapiens, nigri sub imagine cycni
 Non venit hic, corvo neque doctus rarior albo est.
 Nec meliore unquam steterint sub vindice leges,
 De genere hoc quam si teneat subsellia iudex.
 Vtilius cuinam commissa arcana fuere
 Principis Augustae, quam ductis semine eodem,
 Plenis consilio, maturis pectore, vita

Innocuis, tantaque animi gravitate verendis?
 Si foret orator Regum legandus in aulâ,
 Qui lingvas ritusque omnes, qui jura teneret
 Cunctorum Europae populorum; munus obire
 Hoc bene, qui tantum, Spartamque ornare valebunt?
 Qui, nisi Tellekidum de gente? nec unus et alter,
 Magnanimi Heroës vel adhuc florentibus annis?
 Vt merito sacrata gerant cognomina soli,
 A rerum dominis deducta Quiritibus olim.
 Sed prius emenso, Titan revocabitur, anno,
 Atque iterum duodena vehet per signa quadrigas;
 Quam mea tot laudes decurrere carmina possint,
 Nedum sermonis vario depingere flore.

Ergo tuos, talis quanquam sibi vindicat, ortus
 Nil nisi praeclarum potuit qui fundere, fangvis,
 Dive fenex, proprium cui consecrata vocamen
 Vnda Ladislai dederat; non laudis, origo
 Summa tuae tamen extiterat; natalibus ipsum
 Aequaras animum multa virtute nitentem.
 Sed mihi tu breviter gemina modo parte tuarum
 Conspectendus eris, sub eodem nomine, laudum,
 Namque locis, pater unus eras idemque, duobus
 Optimus, exemplo sine paene piissimus omni,
 Seu privata domus carum venerata parentem
 Sancta Senatorem te Curia sive, fuisset.
 Semper ubique tibi similis probitate fideque,
 Coelesti humanam vincebas pectore sortem.

Cum

Cum tua te, castique tori sanctissima consors,
 Feminei matrona decus mirabile fexus,
 Lucina decies patrem praesente beasset
 Prole nova; quae non tandem tua corda momordit
 Cura, tuos liceat quo sic educere natos,
 Moribus ut doctrina bonis copulata, futurum
 Cresceret in tempus, neque passibus iret iniquis?
 Mutuus alternaque nitor de luce resultans
 Ingenio posset duplicatum ferre decorem.
 Heu! male quam multis sanctum ac venerabile nomen
 Negligitur, nullo constatque labore, paternum.
 Hic genuisse putat patrium satis esse, nec ultra
 Sollicitus quicquam, nihil enutrire laborat.
 Ille animi cura mentisque faceffere iussa,
 Corpus alit nati; verum pars maxima multo
 Quam dederat vitam, coecatus amore nocenti,
 Eripit, ex sese, nimis indulgendo, creatis,
 Turpis ut humani simulatrix bestia moris,
 Dicitur amplexu nodante necare catellos,
 Dum magis ac par est illos miratur amatque.
 At tua disciplina animos moderata tuorum,
 In medio stetit; et justo neque laxior unquam
 Corrupti passa est vitiorum labe, solutos.
 Nec nimio contra stolidoque rigore premendo,
 Indolis elisit nervos nitentis in altum.
 Ergo salutiferis veluti de fructibus arbor
 Noscitur, et felix silva removetur inani,

Pingvis ager laeta pariter ceu messe probatur,
 Et quantum bonitate solo distaret ab illo,
 Nil nisi quod lolium sterilesque refundit avenas;
 Haud aliter qualem, Senior placidissime, patrem
 Tu quoque praeberis, proles generosa docere
 Te prognata potest, septem licet inde, bonorum,
 Sedibus aethereis, summo jam sine fruantur.
 Felices tecum, simul et cum matre beati.
 Tres superant, utinamque diu tellure morentur!
 Mille vicem capitum sed quae tibi ternio justam
 Compensare queat, pietate in teque Deosque.
 Quid? quod nemo usus si te genitore fuisset,
 Mascula praeterquam quae stirps modo sola superstes
 Est tibi; si clarum nihil et memorabile vitae
 Totius in cursu virtus tua forte tulisset,
 Nec foret in magno toties spectata Senatu;
 Vnus sufficeret natus, te patre, Iosephus.
 Hic, hic ille vir est per quem sua jura tuetur
 Publica res, patriae merito pars maxima famae,
 Nec minus affurgit cui turba chorusve sopherum.
 O decus, o bifidi diversaeque rura colentis
 Nominis Hungarici certissima gloria, gentis
 Lux idemque tuae! te terra binominis Istri
 Amne rigata canit, Dravique Savique fluenta
 Laudibus extollunt; et olentis pisce Tibisci
 Accola miratur; nec non et nostra superbit
 Dacia te, tantoque super sibi plaudit alumno.

Qua-

Qualis ubi senis hiberni mensibus anni
 Praeteritis, Patara Lyciae, Xanthoque relicto,
 Vere solum Delon genitale revisit Apollo;
 Talem Pierides, quarum es tutela, sorores,
 Te nostrae accipiunt a Caesaris urbe reversum.
 Quare age, tu praeses, tu noster Apollo, dolentes
 Morte tui, Musas et carmina moesta, parentis,
 Respice pacato, si fas, vir maxime, vultu.
 Sic tibi, nomen avi, dexterrima fata, gerentem
 Conservent natum, tua per vestigia magnis
 Passibus ingressum, nostrique Heliconis ocellum!

Sed jam propositi me pars vocat altera nostri,
 Atque in sese oculos lati tua purpura clavi
 Convertit; lustrare, vir hinc amplissime, qualis
 In Conscriptorum fueris pater ordine Patrum,
 Fert animus. Princeps immo unica corde sedebat
 Cura tuo semper, justa trutinare balance,
 Principis et miserae junctim sua commoda plebis.
 Ne populo servire volens sententia soli,
 Iuratam violare fidem Regique Deoque
 Iure putaretur; neve assentatio contra,
 Defereret justam plebis quoque perfida causam.
 Sol prius averti solito per signa meatu,
 Quam tu justitia, quam tu discedere honesto,
 Quamvis utilium potuisti cardine rerum.
 Nullum auri pondus, vis argentive fuisset
 Tanta talentorum, quae te corrumpere unquam.

Ta-

Talis Echioniae primus postremus et idem
 Dux urbis Micythum properando auferre coëgit
 Quae tulerat; Cypros talemque subacta remisit
 Insula victorem; talis Samnitibus olim,
 Dum sedet ante focum scamnis agrestibus ille,
 Rapula visus erat ligneo coenare catillo.
 Quis digne referat, quanta indulgentia menti,
 Infitata naturae quae mansuetudo benignae,
 Sed iusta gravitate tamen suffulta maneret?
 Quam fueris clemens aditu facilisque? lepore
 Iucundus; minimis etiamque affabilis idem?
 Supplicibus si quis pariter te forte libellis
 Vellet adire, tulit quotus a te quisque repulsam?
 Nec responsa, adyto velut interiore Sibylla,
 Abditus aut antri Phoebus de parte remoti
 Edebas, decimique manu prolata ministri;
 Ipse tua prodire domo, coramque solebas
 Auribus et placidis longas haurire querelas;
 Quam poteras et opem miseris tu ferre, ferebas
 Continuo; nec enim iustum rebare morari,
 Inque aliud tempus differre levamen egentum.
 Nec tu consilio tantum juvisse carentes
 Contentus; largis hominum ditare catervas
 Muneribus cessabat opum tua dextera nunquam.
 Heu quot non imo suspiria pectore ducunt,
 Ossa quieta tibi, jam post tua fata, precantes,
 Convenere inopes qui te; rediere beati!

Cer-

Cernere semper erat mensis accumbere lautis
 Ingentem varia de conditione coronam;
 Quos tua rara domus velut excipiebat amicos;
 Aspernata humiles nunquam fastosa clientes.
 Nec modo Aristippi magnis bene regibus usi,
 Atque sibi nati quosvis aptare colores;
 Verum etiam patienter olus prandere parati,
 Dum probitas tantum spectata fuisset in illis,
 Hic reperire locum poterant sibi quisque decentem.
 Limina paucorum cur sint adamata potentum,
 Praecipue doctis hodie cultoribus; illa
 Causa subest, fastu quod in his turgere superbo
 Omnia sic videas, vix ut dignentur honestis
 Alloquiis; procul at labes longeque refugit
 Ista, Senex venerande, tuos odiosa penates.
 Tu fastu, mitis, posito, velut inter amicos
 Aequales unus, tumida asperitate carebas,
 Obsequium quaerens et amorem, dulcis, amando.
 Infolitaque aliis, patrem pietate gerebant
 Illa salutiferis incocta subactaque verbis
 Pectora; namque loco decuit quod ponere primo,
 Nulla Deum magis est unquam venerata potentem,
 Quam tua flagranti mens religionis amore
 Servatori hominum Christo devota colendo.

Hei mihi! tam late, cur Musa, patente tuarum
 De laudum campo revocata, resistere jussu
 Cogitur illorum, certam qui figere metam,

Cur-

Currere et ulterius longe, voluere, volenti!
 Ignosces igitur, pater o sanctissime; quamvis
 Coepta manu haud fuerit Coi pictoris, imago
 Haec tua, quod debet tamen imperfecta relinqui.
 Invenies quorum totus poliaris ab arte.

V.

AD EXEQUIAS
 ILL. COMITIS
 GEORGI BETLEN.

ANNO 1778.

Exequias rursus, sic Dii voluere, Camenae,
 Ite meae. Peragenda viro funebria magno
 Iusta instant vobis iterum; lugubria quamvis
 Ponere vix licuit; vix eluxistis et ora
 Vestra videntur adhuc lacrymarum forde notata.
 Pergite Pierides tamen, et pia pectora rursus
 Plangite. feralis repetatur nenia; coeptos
 Continuare jubet tristis Libitina dolores.
 Ite piae, Betlena domus vocat, ite, puellae,
 Ex illa geniti laudesque referte Georgi.

Aedi-

Aedibus ille suis, procerum comitante caterva,
Effertur, patrio mandabitur atque sepulcro.

Sic ego; Sic Musae responsa dedere vicissim:
Quem memoras, nobis etiam bene cognitus ille
Vir fuit, et nostris fuisse probatur alumnis.
Supremone igitur fraudatus honore clientum
Ille, et carminibus nostris indictus abibit?
Sit procul a nobis tantum scelus! Ibimus ergo,
Ibimus ultro omnes, et, quod modo possumus unum,
Luētifico funus cantu decorabimus amplum,
Nec tacite pompam duci patiemur acerbam:

Principio quanquam generis veneranda vetustas
Materiam numeris valeat praestare benignam,
Nec tamen illa modos, annalibus eruta priscis,
Detineat nostros; nimis haec vulgata relinqui
Praestiterit, certe leviter tetigisse juvabit.
Quippe etenim patriis non tantum finibus, unquam,
Sed longe extremis quisquamne erit hospes in oris,
Ignarusve adeo, cui non audita, fuissent,
Aut fatis e libris nota ac perspecta legendis,
Betlenii generis totum celebrata per orbem
Nomina? Sive togae dotes seu munera belli
In censum veniant, privum propriumque manebit
Betlenidum semper decus hoc, nemo auferet illis,
Sic bene de patria solos voluisse mereri,
Scribenda ut gererent et scribere gesta valerent
Non minus utiliter, Marti Themidique Minervam,
Nof-

Nosque novem, colerent pariter jungendo, Sorores.
 Betleniis patriam tantum caruisse duobus
 Finge, nec exortos in lucem, pone, fuisse,
 Fortia victuris, majorum facta referre
 Qui chartis, operam summa cum laude dederunt;
 Ereptumne polo solem lunamque videbis?
 Quanta patrum virtutibus incubitura fuit nox,
 Quae tenebrae? quali gestarum gloria rerum
 Omnis in aeternum caligine pressa jaceret?
 Si quid id est igitur, populi quod solis ab ortu
 Solis ad occasum, calido vel ab axe nivalem
 Usque Arcton, longe terras lateque colentes,
 Tempus ad hoc nati, vel tempus in omne futuri,
 Transsilvanorum bellicae domique virorum
 Cognoscant acta, atque aliis, sibi cognita, narrent;
 Betleniae genti, meritis pro talibus, uni
 Gratia debetur, licet illam nemo referre,
 Par ut erat, possit; laudes tamen usque manebunt,
 Communes nullis alia de stirpe creatis.
 Hoc vere sapere est, aliis prodesse, nec uni
 Esse sibi natum, soli didicisse sibi que.
 Escendant alii seque ultra nubila tollant,
 Sidera describant radio, coelique meatus,
 Aut abaco numeros, et secto in pulvere metas,
 Difficiles tractent nugas, aenigmata nectant,
 Atque apinis tricisque suae dent omnia vitae
 Tempora, seque putent solos tamen esse beatos;

Vñibus humanis Clio Betlena dicata,
 Lucida fax veri, sapiens vitaeque magistra,
 Virtutem in terris laudat, vitiumque notando,
 Turpibus a rebus mortalia pectora terret,
 Dum peccata docet poenas peperisse nocenti,
 Et bene de patria meritis sua praemia ponit.
 Non aliud sane est Sophiam deducere coelo,
 Inque urbes introductam, de more, locare
 Socratico, ut vitas contemplaretur et actus,
 Humanisque oculis decreta videnda Deorum
 Objiceret, tanquam speculi vice functa politi;
 Quam monumenta aevi gestarum condere rerum
 Praeteriti, atque olim venturis tradere seclis.

Bellica quid possit, si jam memorare federet
 Hoc animo, virtus Betlenia; longa canentes
 Deficeret consumpta dies; neque tempora retro
 Villa recordamur, (cum sit meminisse Dearum
 Omnia, Mnemosyne peperit quas casta Tonanti,)
 Saeva quibus Martis summo ductore carerent
 Praelia Betlenio, quod Caesariana fatentur
 Signa, biceps avium stupuit regina probando.
 Quid? dum perpetuis, pariter sub Principe quondam
 Dacia gentili, turbis agitata fuisset,
 Altera quae proprios tutata est dextera fines
 Fortius hac? Mentis seu viribus esset agendum,
 Consilio multos sibi cedere saepe coëgit.
 Transeo nunc, totidem velut hinc oracula, fummos

Tot prodisse viros, juris legumque peritos,
 Qui trabeas, fasces, fellasve habuere curules.
 Hinc iudex gravis, hinc sanctus per saepe senator,
 Praetor honoratus, Praefes, Praefectus et omni
 Digna magistratu virtus delecta gerendo est.
 Sive etiam circumferimus per tempora nostros
 Haec oculos; proavita premit vestigia proles
 Betlenidum, qui nunc superant, auraque fruuntur
 Vitali, quicquam neque degenerasse priorum
 A tam praestanti videas virtute minores.

Per titulos laetis sed enim jam versibus ire
 Vivorum, lamenta vetant fundenda beatis
 Manibus illius, quem dum rigat amne sacerdos
 Rite salutifero, Vocitare Georgius, inquit,
 Hoc tibi nomen erit. Cognominis ergo parentis
 Vt fuerat, sic ille sui genitoris et ora,
 Sic oculos, sic membrorum decus omne ferebat.
 Regali prorsus specie, formaeque virilis
 Dotibus instructus, fautricem in corpore toto
 Naturam fingendo habuit, vultuque reluxit
 Gentis imago suae. Facies si forte decora
 Visa tibi nunquam, neque cognitus ipse, fuisset;
 Betleniden pulcra poteras agnoscere fronte,
 Haud dubie, actutumque aspectu dicere primo,
 Sangvine quo fuerit, qua de vel origine natus.

Eximio dignam fortitus corpore mentem
 Ille simul fuit, ac tales qui rexerat artus

Spiritus, hospitio bene conveniebat honesto.
 Virtutis genus est, Prudentia cauta futuri
 Consilio rerum librans momenta, fagacis
 Atque animi foetus, longo nutritus ab usu,
 Non temere, non praecipiti velut impete raptus,
 Verum iudicio certa et ratione gubernans
 Quicquid consulto sibi decrevisset agendum.
 Hac ut praecipue Betlenia tota propago
 Eminent ante alias virtute; Georgius illam
 Sic circumspecta complexus mente tenebat.
 Tacta licet nulla res illi parte fuisset
 Publica, tranquillam potiusque per otia vitam
 Fluctibus exigeret civilibus usque remotus;
 Quis tamen indignum ratus esset honoribus ullis,
 Atque magistratu graviter quocunque gerendo,
 Si civis bonus et prudens quaeratur, ineptum?
 Qui magnos negat esse viros lictore carentes.
 Fascibus et solis laudem modo deligat omnem,
 Fallitur, et sacro praelatum jure Catoni
 Censuerit scurram, quo consule bruma nec ulla,
 Non aestas, non ver, autumnus nec fuit ullus.
 Quodsi tanta sitis Nostrum torsisset honorum,
 Quanta alios coquit et versat sub pectore cura
 Captandi procerum vel qualibet arte favorem,
 Idem aditus similisque ad munera porta patebat
 Nempe capeffenda huic etiam, nisi commoda vitae
 Privatae potiora levi ambitione putasset,

Atticus ille velut sapiens Pomponius olim.

Fortunae tamen adversae haud immunis et experta
 Casibus, in vita fors ut sua cuique ferenda est.
 Namque ubi primaevo vernaret flore juventae,
 Legitimo sponsam sibi foedere jungit amatam,
 Moribus ut castis, ita rarae munere formae
 Praestantem, natam Rhedea gente puellam.
 Cumque domum laeto jam ducere corde pararet,
 Ac solito taedas accendere more jugales;
 Heu mentes ignarae hominum! crudelia coeptis
 Fata obstant, Parcaeque vetant Hymenaeon adesse.
 Pro festa, funesta dies indicta, facesque
 Conjugis, in dirum vertuntur funeris usum,
 Succenduntque rogos, thalamo nec sponsa cupito,
 Sed gelido infertur miserabilis Eva sepulcro.
 Hoc quicumque videns non fleret; ab ubere saevae
 Tigridis abreptus, scopulis genitusve Sicanis
 Ille foret. Nostri vulnus crudele Georgi
 Altius infixum longe, sub pectore fedit,
 Quam penitus toto potuit coalescere vitae
 Tempore Threïcius dilecta conjuge vates
 Orbatus velut, Eurydices plorabat amores
 Legitimos semper, cithara fidibusque canoris,
 Saxa trahens, silvas, fluvios, volucresque ferasque,
 Sive dies exorta foret, seu sole cadente
 Nox alis terram fuscis complexa teneret,
 Ille suae memor Eurydices, hanc usque canendo

Fle-

Flebat, ut e nullis caperet solatia rebus;
 Haud aliter Nostri Rhedeia nympha Georgi,
 Ante toros amissa licet, servata sub imis
 Perpetuo mansit, dum viveret ipse, medullis.
 Ad superos ut, si revocari posse putaret,
 Ille nihil manes dubitaret adire profundos,
 Vnde suam Diti eriperet, velut Orpheus, Evam,
 Orpheus Eurydicen, caramve Georgius Evam.
 Sed neque Bistonio, cithara licet ille potenti,
 Nescia Persephones mansvescere corda moveret,
 Umbrarum in regnum descendere, profuit Orpheo.
 Qualiter hic igitur primo viduatus amore
 Conjugis, haud unquam thalamostentare secundos
 In votis habuit; pariter Betlenius Evae
 Quam, sibi dilectae, dederat dextramque fidemque,
 Servavit, lecto peragens in caelibe vitam.
 Flectere nullus Hymen sensus animumque tenacem
 Propositi valuit, Cypris licet aurea cesto
 Induta, illecebris atque omnibus, ipsa veniret,
 Re tamen infecta discederet. Altera mentem
 Cura tenet, nomenque alia ratione parentis
 Quaerit habere pium. Nobis sacrata juvenus
 Namque patrem hunc vere potuit vocitare benignum.
 Quos veluti natos, mira pietate fovebat,
 Ille suos, largaque manu ditabat egentes.
 Quotque locis sedem sibi Transsilvanus Apollo,
 Pallade cum docta posuit nobisque dicavit,

Omnibus ex illis, pubes studiosa frequenti
 Betlenium, numero, nostrum consuevit adire,
 Tecta petens et nota sibi et peramica libenter.
 Quos mensae ille suae festis adhibere diebus,
 Muneribus largae stipis atque ornare, solebat,
 Non veteri tantum pro consuetudine et usu,
 Pluribus ut mos est, verum recto atque fideli
 Ex animo, vultus quibus accedere benigni
 Cumque pio affatu facilisque et prona voluntas.
 Quae praestans in eum bonitas ab utroque parente
 Derivata, suum, nihil attenuata, vigorem
 Non modo servarat; subolem sed fusa per omnem
 Creverat in majus, sic, ut, coluisse, colentes
 Numina nostra pie, si qua est ea gloria, laudem
 Ante alias illam, domus haec habet una, perennem.
 Et quis enim tacitum, te Ladislaë, relinquat?
 Maxime vir, nostrive chori Curator, idemque,
 Qui nobis, quondam quod erat tibi, Fulvius, EnnI,
 Belliger arguto vel quod Messala Tibullo,
 Et quod eques Flacco Tyrrhenis regibus ortus.
 Quam probus et sanctus, qua sis pietate; facultas
 Quae tandem, aut in quo, texendi carminis unquam
 Tanta fuit, quae digna foret memorare canendo?
 Fila utinam vestrae, vir clementissime, vitae
 Longius extendant tria numina! Donec habebit
 Te genus humanum, lumen vitale videntem,
 Mortales inter dum tu versabere coctus,

Astrac-

Astraeam coelo, terris abiisse relictis
 Falso homines miseri, nulla et ratione querentur.
 Te quicumque pium justumque vocaverit, errat,
 Quippe mera es pietas; coelestis imago Deorum
 Illabefacta in te, nec adhuc temerata, refulget.
 Haec obiter, summis veluti libare labellis
 Grandia jusserunt in nos benefacta; sed olim
 Adveniet tempus, cum te, Comes inclyte, iusto
 Carmine, nostra chelys, plectro et graviore sonabit.
 Conjungetque piam, vestra cum laude, sororem,
 Matronas inter simili fulgore micantem,
 Qualis fidereas acies cum Luna retundit.

Nunc paullisper adhuc fratris suprema beati
 Nos revocant. Qualis fuerit conclusio vitae,
 Ultimus atque actus restat superestque videndus.
 Qui non praeteritis dispar huic contigit actis,
 Sed conclusa bono fine est bene vita peracta.
 Namque ubi mox solvenda forent fatalia membris
 Vincula; non ullo jam jam ventura, dolorum
 Mors in eum, pro more fuit bacchata furore.
 Nec mentis rectaeque usum rationis ademit,
 Cum tamen a longo jam tempore, dira, Soporem
 Atque Fāmem, ad lecto vetuisset adire jacentem.
 Posthinc illa sibi fratrem praemittit opaca
 Nocte fatum; Cereri gratum legit ille papaver
 Mandragorasque et hyoscyamum; comitantur euntem

Torpor et uda Quies atque alta Silentia rerum.
 Hic simul atque aegri tetigisset tecta cubantis,
 Continuo vigilem oppressit, membrisque veterum
 Torpentem infundit, tandem Soror ipsa secuta,
 Perpetuam placide hanc illi jubet esse quietem.
 Sic mortis sine sensu abiit, membrisque recessit
 Vita suis, prorsus nihil indignata, domoque
 Ex una veluti si quem transire cubile
 Hospitiumque aliud sedata mente videres.
 Qualis ubi tota flagravît nocte lucerna,
 Et sua, praeluxit, dum carpunt pensa puellis,
 Mox oleo sensim jam deficiente, sub ipsam
 Auroram, lambit moribunda ellychnia flamma
 Debilior, vitamque alterna morte subinde
 Langvida commutat, fumumque jubarque vicissim
 Ostentat, penitus dum tandem lumine victo,
 Inque auras fursum fugitante, extingvitur omnis;
 Tali, tam blando mitique sopore solutum
 Magne heros, sedes magis excepere quietae
 Te, fruiturque animus jucunda pace salutis
 Aeternae, curis vacuusque per otia vivit,
 Otia parta tibi quae sunt a Principe Christo,
 Libera quae turbis agitas bellicae tumultu,
 Qui modo suspendit dubio tot ubique timore
 Corda, nec optatae finit indulgere quieti.
 At cineres capit urna tuos tranquilla beatos.

Sal-

Salve igitur nobis supremum, maxime Betlen,
Supremumque vale. Tua sancta memoria Musis
Semper erit, nomen carum et memorabile semper.

VI.

AD EXEQUIAS

ILL. COMITIS

LADISLAI TOLDALAGI.

ANNO 1779.

Celfa quidem nescit virtus adoperta latere
Donec inest vivis; licet obstrepitante prematur
Invidia, vel ab hoste tamen laudata nitescit
Multo etiam magis; ut fulvum splendoris ab igni
Plus capit ardenti, prius atque ostenderat, aurum.
Altius aut palmae veluti sub pondere surgunt
Imposito. Verum sacro si vate carebit
Ceu livor post fata perit, sic nulla superstes
Esse diu potis est homini post funera virtus.
Exanimi cineres a quove teguntur et ossa,
Ille idem tumulus praeclaros obruit actus,
Scriptor ab interitu nisi vindicet, inque futura

Secla, triumphata transmittat morte, legendos.
 Hectora quis sciret? notum cui nomen Achillis
 Nunc foret, insigni si non celebratus Homero
 Ille per ora virum, praecone, vel ille, volasset?
 Et quanquam nulli modo tam licet esse beato,
 Vt sua Maeoniae grandi clangore sonari
 Facta tubae speret; meditari carmen avena
 Attamen agresti Musis hodieque facultas
 Concessa est. Veterum siccatae in pocula vatum
 Pegasides toto non sunt ita gurgite lymphae,
 Quin tenui saltem cupidis manare Camenis
 Nunc etiam rivo possint modulofque ciere
 Clarorum ad laudes hac ipsa aetate virorum.
 Certe ego, si coeptis, pia numina, Phoebus et Arcas,
 Quique racemiferis, Liber, redimita corymbis
 Tempora semper habet; genitaeque Tonante puellae,
 Aspirare velint nostris, impendo laborem
 Gratus in illorum meritis utcunque canendis,
 Eximia patriam, vita superante, decorant
 Qui virtute suam. Si quos trahit ista voluptas,
 Acta, licebit, agant, Thebas Trojaeque labores,
 Atque Argos, rigidique canant Lacedaemona moris.
 Commentis veterum qui tam capiuntur, habebunt
 Persea vel coelo nantem vel Iäsona ponto,
 Herculeove poli pendentia fidera collo.
 Ille Cleonaeum Nemeae sub rupe leonem
 Contundat, Lernam domethic, nemus iste Erymanthi
 Pa-

Pacet, agatque alter vestros, Erythea, juvencos.
 Ad Styga quin etiam descendens, Cerberon Orco
 Extrahat, et luci stupefactum exponat apertae.
 Me vero in cives connectere carmina nostros
 Qualiacunque juvat. meus hoc in pulvere tantum
 Sudet, oportet, equus, stadio rota ferveat illo.
 Triste, pium tamen est, vita memorare carentum
 Gesta ministerium. Lacrymas concedere victas
 Fas erit officio gratæ pietatis honesto.

Hoc igitur nobis quæ tempore mascula virtus,
 Materies excelsa datur, plangore remoto,
 Laudibus est ævo potius mandanda futuro,
 Pro merito dignis; si quid mea dicere dignum
 Musa viro poterit tanto, quem rebus agendis
 Ipsa, licet virgo, Pallas peperisse videtur,
 Consilii specimen mortali in corpore magni.
 Atque altae exemplar mentis positura verendum,
 A puero assiduos talem finxisse per usus.
 Sed tamen unde suum ducat vir maximus ortum,
 Accipe posteritas, ne sis ignara, docebo:
 Toldalagina domus longe illustrissima claris
 Fulget imaginibus, Comitumque insignis honore est.
 Inclyta gens, opibusque et avis antiqua potensque
 Sub Bela jam rege fuit. Primordia noster
 Inde Ladislaus generis repetebat honori.
 Nomina sed veterum solus superavit avorum,
 Quam sibi majores, majus decus ipse futuris,

Si

Si bella excipias proavis quae gesta fuere
 Plurima, sic fatis, sed nulla, volentibus, illi.
 Si tamen in bello, prudentia summa, gerendo,
 Virtutum caput est, si mens praesaga futuri,
 Si vigiles animi sensus in corpore forti,
 Si labor irrequietus et indefessus agendo,
 Est opus in primis ut castra sequentibus insint;
 Marte fuisse bonum pariter, quicquamne futurum,
 Militiae nomen dare si voluisset, eundem
 Ductorem, dubitare potest? nunc pacis ad artes
 A Fortuna animum placidae convertere iussus,
 Vtilius navavit opus patriaeque sibi,
 Tempora quam vitae tibi si, Gradive, dedisset.
 Pompilius veluti quondam Numa nulla gerebat
 Bella, tamen vel te plus, Romule, profuit ipso
 Vrbi a te positae; quae barbara facta duellis
 Continuis, omni cultu et splendore carebat
 Ante Numam Curibus natum. Terra ille Sabina
 Missus in imperium; mores mollire feroces,
 Iura viris dare, templa Deis et testa domosque
 Ponere Romulidis, urbemque polire Quirini.
 Haud aliter, Spartae, nostra haec, pro more vetustae
 Ampla situ, nullis tamen urbs circumdata muris,
Mercatilis vocitata *locus*, nisi vera negarit,
 Huic uni debere viro fateatur oportet
 Ornamenta sui, nostro quod cultior aevo,
 Parte sit ex omni, domibusque decora superbis.

Pagus erat dudum, facies urbana locorum
 Nulla videbatur; contacta mapalia culmis
 Vix terra extabant; paries de vimine textus
 Atque lutatus erat, similique extructus ab arte
 Fumifer e stipulis surgebat in alta caminus.
 Iamque Forum, patriaeque omnis commune Tribunal,
 Fixerat hic sedes, Mediae tunc urbe relicta,
 Augusta mandante, suas; bene nullus at istis
 Stramineis habitare casis tutoque valebat,
 Hospita Iudicibus pago quoque tecta negante,
 Divitibusque ipsis pretium quodcunque daturis.
 Saepe igitur multi procures angusta domorum
 Conquesti, optarunt Iuris remeare Tribunal,
 Antiquis reddique locis, ubi commoda longe
 Plura peregrinis multo et potiora paterent.
 Obstitit hic, nostra velut alter in urbe Camillus,
 Toldalaginus, ab hac illos et mente removit.
 Esse bonoque jubens animo, exemploque futurus
 Civibus ipse aliis, nec non primatibus ipsis;
 Artificum genus omne citat, fabrumque peritum
 Inde usque Austriacis Germanum arcessit ab oris.
 Hinc variis, animo prius informata, figuris,
 Aedis imago novae depingitur, atque colore
 Multiplici chartis jam pridem fulget in albis.
 Nec mora, continuo lateres curare coquendos,
 Caedere materiem, vivamque domare liquenti
 Fonte jubet calcem. glomeratur ad aethera fumus,

Et

Et qui nullus erat, vel mortuus ante latebat,
 Frigida, Vulcanum, quamvis sine luce, furentem
 Suscitât, horrendo latices ibi murmure in altum
 Ferventes saliunt. Cum denique, rite parare,
 Quas opus ante fuit, res jam videt esse paratas;
 Principio fossae ducuntur ad ima profundae
 Viscera telluris, fundamentoque locando
 Fit locus; ardentes operae praecepta faciunt.
 Pars lateres portant, calcem pars miscet arenis
 Atque unda subigit, fabrisque petentibus adfert.
 Fervet opus, crescit paries, terraque relicta,
 Coctilibus surgit muris, tabulataque circum
 Erectis pendent trabibus; Sermone magister
 Teutonico regit artifices, instatque labori,
 Increpitatque moras, properantes laudibus effert.
 Quale apibus celeratur opus, dum Daedala fingunt
 Tecta favis; onus, hae veniunt a rure, ferentes,
 Contra aliae repetunt, posito vix pondere, campos,
 Aedificatur ab his sexangula cera sub alveo,
 It, redit examen, cessatio turpis habetur
 Omnis, in assiduo constatque labore voluptas.
 Toldalaginus ubi fastigia summa recenti
 Structurae imposuit, meritas persolvere Divis
 Instituit grates, sollempni turis honore
 Accumulatque aras. Molem mirantur amoenae
 Splendoremque domus, et commoda tanta, videntes.
 Inscia turba oculos, ornata palatia cernens,

Vix

Vix implere potest, vix et satiare tuendo,
 Qualia nemo unquam nostra conspexit in urbe,
 Ex quo hujus vitreo radit latus anne Marifus.
 Noster, ut exemplo, cunctos ita voce monere
 Hortarique suos non desisteat amicos.
 Consilio cives verbisque animabat inertes,
 Omninoque omnes omni ratione juvabat.
 Nec plane incassum monitus cecidere salubres
 Auctoris commune bonum svadentis, et ista
 Naeta imitatores avidos exempla fuerunt.
 Multi igitur, quorum modo census et arca ferebat,
 Tam genere illustres, humili quam gente creati,
 Certatim accingunt operi, passimque decentes
 Pro se quisque domos statuunt; habitatur ubique
 Splendidius laxaque magis, quam tempore prisco.
 Turpis ab urbe situs tandem squalore fugatur
 Deterso, capiuntque novum loca multa nitorem.
 Ergo tuum nomen, feri, laudemque nepotes,
 Toldalagine canant, nostrae qui conditor urbis
 Alter eras, melior, quisquis fuit ille, priore.
 Iure quidem Caesar quondam jactare solebat,
 De latere extractam coëto accepisse; futuris
 Marmoream sua se post fata relinquere Romam.
 Tu pariter, (si parva licet componere magnis)
 Nonne pari moriens potuisti dicere jure:
 Olim stramineam nos hanc invenimus urbem,
 Ornatam lapide et saxi modo linquimus illam?

Quid

Quid referam villas et praedia culta decore
 Consimili, quaecunque sua ditione tenebat?
 Testis erit Fugadi, testis fundata Mosone,
 Non spatiosa nimis, rara sed ab arte, suaque
 Commoditate domus patria celeberrima tota.
 Et quis te taceat generoso grata Lyaeo
 Nomine parva quidem sed maxima laude Corona?
 Indicio mirae nam tu quoque semper herilis
 Dexteritatis eris. Si quis modo forte requirat,
 Quo tandem licuit pacto subsistere tantis
 Sumtibus? impensas quis tam sibi contulit amplas;
 Magnificas tot ubique locis ut conderet aedes;
 Cum nec inexhaustis illi rediere metallis
 Divitiae, quas Bessus, Arabs, aut egerit Astur?
 Foenore nec sumtus fueritque teruncius ullus?
 Omnibus ignotas at certe habuisse fatendum est
 Sub terra, ac plures, auri argentique fodinas.
 Quas non ille quidem Stygiis admoverat umbris
 Depressas, summa modo sed tellure colebat.
 Scilicet arva viro collesque metalla fuere
 Vitiferi; venas auri possederat illas.
 Hinc illi gravis aere domum sua dextra redibat,
 Mutuaeque hinc accepta pecunia. Sumtibus ergo
 Munera praebebant sua, Numina bina, ferendis,
 Liber et alma Ceres, miro quos semper honore,
 Omnibus ex aliis sibi legerat ille colendos.
 Nullus uti melior, nemo et sapientior alter,

Post

